

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

**Právní úprava rozvodu manželství a její správní, ekonomické a společenské
aspekty**

Nikola Minářová

**Bakalářská práce
2018**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola Minářová**
Osobní číslo: **E15165**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Veřejná ekonomika**
Název tématu: **Právní úprava rozvodu manželství a její správní, ekonomické a společenské aspekty**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analyzovat právní úpravu rozvodu manželství včetně jeho veřejnosprávních, ekonomických a společenských souvislostí. Na základě analýzy bude provedena syntéza zjištěných poznatků, z které budou vycházet náměty a doporučení k případným změnám právní úpravy.

Osnova:

- Právní úprava manželského práva v ČR.
- Rozvod manželství.
- Procesní stránka rozvodu manželství (zákon o zvláštních řízeních soudních).
- Administrativní, ekonomické a společenské dopady rozvodu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOVAŘOVÁ D. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. 1. vydání. Praha: Leges, s.r.o., 2014. 168 s. ISBN 978-80-7502-023-9

POLIŠENSKÁ, P. Přehled judikatury ve věcech manželství (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 372 s.

Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-334-0.

ŠÍNOVÁ R., ŠMÍD O. a kol. Manželství. Praha: Leges, s.r.o., 2014. 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8.

ŠMÍD O., ŠÍNOVÁ R., a kol. Rozvod manželství. Praha: Leges, s.r.o., 2013. 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3.

TRÁVNÍČEK M. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 144 s. ISBN 978-80-7400-596-1.

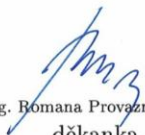
Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Martin Šmíd, Ph.D.

Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

doc. Ing. Romana Provozníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 4. 2018

Nikola Minářová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Martinu Šmídovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, ochotu a cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. V neposlední řadě bych chtěla také poděkovat své rodině za její trpělivost a podporu nejen při studiu.

ANOTACE

Bakalářská práce analyzuje současnou právní úpravu rozvodu manželství v České republice včetně veřejnoprávních, ekonomických a společenských souvislostí. V první kapitole jsou vysvětleny základní pojmy týkající se manželství, rodiny, společného jmění manželů a zániku manželství. Druhá kapitola se zabývá příčinami, průběhem a dopadem rozvodu. Práce se okrajově věnuje porozvodové péči. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, kde je provedena syntéza zjištěných poznatků z dotazníkového šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Právní úprava, rozvod manželství, rodina, porozvodová péče, vyživovací povinnost

TITLE

Legal regulation of divorce and its administrative, economic and social aspects

ANNOTATION

This bachelor thesis analyzes the current legal regulation of marriage divorce in the Czech Republic, including public, economic and social relations. The first chapter explains the basic concepts related to marriage, family, joint property of spouses and the termination of marriage. The second chapter deals with causes, course and impact of divorce. The work is marginal to the caretaker care. The practical part deals with quantitative research, where the synthesis of the findings from the questionnaire survey is carried out.

KEYWORDS

Legal regulation, divorce, family, the care after divorce, the alimential duty

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	12
1.1.1 Manželství.....	12
1.1.2 Rodina	12
1.1.3 Vznik manželství	13
1.1.4 Společné jmění manželů.....	15
1.1.5 Zánik manželství	16
1.2 ROZVOD.....	16
1.2.1 Příčiny rozvodů	17
1.2.2 Právní úpravy rozvodů	18
1.2.3 Druhy rozvodů.....	19
1.2.1 Následné problémy	21
1.3 ROZVODOVOST	22
1.4 POROZVODOVÁ PÉČE, ROZHODOVÁNÍ O SVĚŘENÍ DÍTĚTE	25
1.4.1 Výhradní péče.....	26
1.4.2 Společná péče	26
1.4.3 Střídavá péče	27
1.5 VYŽIVOVACÍ POVINNOST	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 METODIKA A PROVEDENÍ VÝZKUMU	30
2.2 STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	32
2.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH ANALÝZA.....	33
2.4 VYHODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	56
ZÁVĚR.....	57
POUŽITÁ LITERATURA	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Struktura rozvodů podle příčin rozvatů v letech 2009–2015	18
Tabulka 2: Rozvody manželství podle počtu nezletilých dětí v letech 2000–2015	24
Tabulka 3: Změny po rozvodu.....	41
Tabulka 4: Kontakt s manželem po rozvodu	42
Tabulka 5: Důsledky rozvodu.....	43
Tabulka 6: Rozvody v okolí respondentů.....	46
Tabulka 7: Věk respondentů.....	55

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Graf popisující rozvody manželství v letech 2000–2015	22
Obrázek 2: Graf popisující vývoj rozvodů a sňatků v letech 1920-2015	23
Obrázek 3: Proces kvantitativního výzkumu	31
Obrázek 4: Graf popisující počet absolvovaných rozvodů.....	34
Obrázek 5: Graf popisující v kolika letech bylo manželství uzavřeno.....	35
Obrázek 6: Graf popisující délku trvání manželství.....	36
Obrázek 7: Graf popisující kdo podal žádost o rozvod	37
Obrázek 8: Graf popisující příčiny rozvodu	38
Obrázek 9: Graf popisující právní průběh rozvodu	39
Obrázek 10: Graf popisující sociální průběh rozvodu.....	40
Obrázek 11: Graf popisující změny po rozvodu.....	41
Obrázek 12: Graf popisující kontakt s manželem po rozvodu	42
Obrázek 13: Graf popisující důsledky rozvodu	43
Obrázek 14: Graf popisující nalezení dalších partnerů po rozvodu	44
Obrázek 15: Graf popisující sňatky po rozvodu.....	45
Obrázek 16: Graf popisující rozvody v okolí respondentů.....	46
Obrázek 17: Graf popisující počet dětí v době rozvodu.....	47
Obrázek 18: Graf popisující svěření dětí do péče.....	48
Obrázek 19: Graf popisující kontakt dětí s druhým rodičem	49
Obrázek 20: Graf popisující jak se děti dozvěděly o rozvodu.....	50
Obrázek 21: Graf popisující reakce dětí na rozvod	51
Obrázek 22: Graf popisující důsledky rozvodu u dětí.....	52
Obrázek 23: Graf popisující vypořádání společného jmění manželů.....	53
Obrázek 24: Graf popisující pohlaví respondentů	54
Obrázek 25: Graf popisující věk respondentů	55

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
NOZ	Nový občanský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
SJM	Společné jmění manželů
ZOR	Zákon o rodině

ÚVOD

Manželství je právním pojmem, který svým významem právo přesahuje i do roviny sociologické, ekonomické, duchovní, morální, kulturní a mnoha dalších. Má své aspekty právní, emoční, sociální, etické, a pochopitelně velmi důležité aspekty psychologické. Rozvod manželství zpřetrhává vztahy, ruší vědomí návaznosti života, dotýká se podstaty lidské identity.

V České republice, rozvod manželství nepatří k neobvyklým jevům, ba právě naopak, počet rozvádějících se rodin stále stoupá. Rozvodovost se nachází na poněkud vysoké úrovni už dlouhá léta. Celé období kolem rozvodu manželství je naplněno frustrací důležitých lidských potřeb, ale i silným stresem. Je to velmi obtížné období, jehož důsledky mohou ovlivňovat nejen přímé účastníky rozvodu (rodiče a děti) ale i celou širší rodinu, po celý další život.

V roce 1964 vstoupil v platnost zákon 40/1964 Sb. občanský zákoník, který po mnoho novelizacích platil až do konce do roku 2013. Dále pak od 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon 89/2012 Sb., někdy též označovaný jako nový občanský zákoník, jehož hlavním cílem je sjednocení všech úprav občanskoprávních vztahů do jediného právního předpisu. NOZ ve větší části přebírá dosavadní právní úpravu, která byla stanovena v zákoně o rodině (94/1963 Sb.), který problematiku manželství a rozvodu v té době upravoval a některé instituty upravuje nově.

Nový občanský zákoník je tematicky rozdělen do pěti částí – Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetková práva, Relativní majetková práva a Ustanovení společná, přechodná a závěrečná.

V obecné části NOZ jsou vymezeny základní pojmy, s nimiž text občanského zákoníku pracuje. V druhé části (Rodinné právo) v sobě zahrnuje dnešní zákon o rodině, který se dotýká jak institutu manželství, tak vztahů mezi příbuznými. Část Absolutní majetková práva v sobě skrývá definici vlastnictví, práva k cizím věcem a problematiku dědění. Čtvrtá část nazvaná Relativní majetková práva je nejobsáhlejší. Zahrnuje v sobě různé druhy smluv, stejně tak jako závazky z deliktního jednání (tedy i odpovědnost za škodu). Poslední část se zabývá především legislativně technickou problematikou, mimo jiné tím, které dosavadní zákony budou novým zákonem zrušeny.

Toto téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že se s různými následky rozvodu setkávám ve svém okolí. Následky jednoho z nejsvízelnějších období života, mají mnoho

tváří a projevují se na lidech. Především na dětech se projevují velmi rozmanitým způsobem, ať již ve formě změn chování, nálad, reakcí, emocí či na jejich schopnostech.

Zabývat se tímto nelehkým tématem, mě také motivovala skutečnost, že jsem se s rozvodem manželství setkala u rodin přátel, příbuzných, ale především, že rozvod potkal i mé rodiče, a to v období mého dospívání. Okolnosti této nelehké životní události jsem prožívala intenzivně. Domnívám se, že některé následky si v životě nesu s sebou nejen já, ale i mí sourozenci, podobně tak jako všechny děti z rozvedených rodin.

Teoretická část se nejprve za pomoci dostupné literatury věnuje otázkám manželství, rodiny, společného jmění manželů a zániku manželství. Dalším tématem je samotný rozvod manželství, jakožto jeden ze způsobů zániku manželství, jeho druhy, příčiny i následné dopady. Dále se zde okrajově zmiňuji o porozvodové péči.

Praktická část je pro zajištění cíle bakalářské práce věnována kvantitativní metodě výzkumu, a to dotazníku, který je jedním z nejběžnějších nástrojů sběru dat.

Cílem práce je analyzovat právní úpravu rozvodu manželství včetně jeho veřejnosprávních, ekonomických a společenských souvislostí. Na základě analýzy bude provedena syntéza zjištěných poznatků, z které budou vycházet náměty a doporučení k případným změnám právní úpravy.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení základních pojmů

1.1.1 Manželství

Na úplném začátku je vhodné zmínit se o samotném pojmu manželství. Manželství je celospolečenským fenoménem. Manželská instituce má za sebou historii tak dlouhou, jako je historie lidského rodu. Po staletí procházelo mnoha změnami a ani v současnosti nejde o neměnnou instituci. Reagovalo na soudobé společenské děje a přizpůsobovalo se aktuálním podmínkám a potřebám lidí od počátku jejich civilizačního vývoje. Měnil se i pohled a vnímání jednotlivce na manželství, je úzce spojeno s jeho národností, náboženským vyznáním, společenským postavením nebo vlastními zkušenostmi. [14]

Manželství je považováno za velmi blízký vztah mezi mužem a ženou. Je to svazek mezi manžely, který je v právním systému přesně vymezen. Pro muže a ženu do něj vstupující znamená řadu povinností a závazků vůči společnosti i vůči sobě navzájem. Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem. Zároveň se uvádí, že hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Tak praví ustanovení § 655 NOZ, kde začíná úprava rodinného práva. Dále ke vzniku manželství mohou vést důvody psychologické, zdravotní, důvodem existence manželství může být i vzájemná podpora sociální či naplnění ekonomických zájmů.

Manželství je dobrovolným svazkem neboli společenstvím (soužitím) dvou osob různého pohlaví, a to svazkem trvalým, který je založen zákonem stanoveným způsobem – sňatkem. Očekává se, že svazek bude trvalý, i přes případné manželské krize, které mohou nastat v každém vztahu. Důvody, smysl či účel trvání jednotlivého manželství se navíc během času zcela nepochybně proměňují. [11] V další kapitole se seznámíme se souvisejícím pojmem rodina.

1.1.2 Rodina

Rodina jako pojem, není zákonem nijak definovaná. Obecně lze rodinu definovat jako společenskou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, pokrevními nebo jinými obdobnými vztahy, zvláště společným způsobem života, odpovědností a vzájemnou pomocí. [5]

Rodina je chápána jako instituce, jejíž podstatou je trvalé, harmonické a pevné životní spojení jednoho muže a jedné ženy, kteří se pro svůj svazek dobrovolně rozhodli a kterým z tohoto spojení vznikla práva a povinnosti manželů. [3]

Rodina však není totéž co manželství. Rodina vznikne i tehdy, když rodiče dítěte spolu žijí a to i bez uzavření manželství, jako rodinu můžeme chápat i jako soužití jen jednoho rodiče s dítětem.

Psychologický slovník rozlišuje rodinu nukleární a rodinu širší. Rodina nukleární tvoří manželé a jejich děti, eventuálně další příbuzní, kteří s nimi společně žijí a kteří ve smyslu občanského zákoníku tvoří společnou domácnost a kteří vůči sobě mají vzájemná práva a povinnosti. Součástí širší rodiny je i další příbuzenstvo jako například prarodiče, strýcové, tety, bratřenci, sestřenice apod. [5]

Rodina je prostor, v němž dochází k přípravě lidského jedince na život v širším společenském celku, k formování osobnosti člověka, k uskutečňování většiny základních potřeb, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací.

S tímto pojmem dále souvisejí příbuzenství a švagrovství. Příbuzenství je vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením. Osoby mohou být příbuzné v přímé a vedlejší linii. Švagrovství vzniká mezi příbuznými manželů po uzavření manželství. Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká. [30]

1.1.3 Vznik manželství

Ustanovení § 656 NOZ říká, že: „Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství.“ Bez souhlasu obou snoubenců nemůže manželství vzniknout. Pro uzavření manželství v ČR musí být splněny určité předpoklady a nesmí vznikat žádné zákonné překážky, které by bránily uzavření manželství.

Zákonné překážky manželství:

- Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný (soud může ve výjimečných případech povolit uzavření nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil 16 let věku),
- Osoba, která chce vstoupit do nového manželství, nemůže být dosud vázána předchozím manželstvím nebo registrovaným partnerstvím.

- Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci. Toto omezení se vztahuje též na vztahy založené osvojením.
- Další překážka je podle § 676 v podobě poručnického či pěstounského vztahu.

Nesplnění těchto podmínek zakládá buď neplatnost manželství, kterou vysloví soud, nebo neexistenci manželství. [29]

Zákon umožňuje snoubencům vstoupit do manželství dvěma způsoby – církevním nebo občanským sňatkem. Oba způsoby uzavření manželství jsou rovnocenné a mají zásadně stejných právních následků. Pro obě formy uzavírání manželství musejí být splněny zákonem stanovené požadavky pro uzavření manželství.

U církevního sňatku musejí být současně naplněny i podmínky pro uzavření manželství, které požaduje církevní právo – předpisy církve, před kterou snoubenci chtějí vstoupit do manželství. Poté, co snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení o splnění všech požadavků zákona pro uzavření platného manželství, které vydá příslušný matriční úřad, může být církevní sňatek uzavřen. Dále snoubenci musí vyplňovat dotazník k uzavření manželství a žádost o vydání osvědčení k církevnímu sňatku – probíhá tzv. předoddavkové řízení. [19]

Při církevním sňatku musejí snoubenci vstoupit osobně před oprávněným orgánem církve nebo náboženské společnosti, a to před osobou k tomu pověřenou. Sňatek se uzavírá na místě určeném vnitřními předpisy. Oddávající je povinen do tří pracovních dnů od uzavření manželství doručit matričnímu úřadu protokol o uzavření manželství. [30]

Ke vzniku manželství civilním sňatkem se vyžaduje, že snoubenci musí do manželství vstoupit osobně před orgánem veřejné moci (v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno) v přítomnosti matrikáře. Snoubenci předloží doklady osvědčující jejich totožnost a způsobilost k uzavření manželství. Dále jsou povinni prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství. Mají navzájem předem poznat své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, zvážit uspořádání budoucích majetkových poměrů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství. [29]

Osoba jednající za příslušný orgán veřejné moci, položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu dobrovolně chtějí vstoupit do manželství. Kladnou odpovědí obou snoubenců vzniká manželství. Svatební obřad by podle zákona měl být veřejný a slavnostní, za přítomnosti dvou (svéprávných) svědků, přičemž svědci jsou hlavně pro dokazování manželství, pokud by mělo dojít k jeho zneplatnění. [14]

Při obřadu jsou snoubenci povinni souhlasně prohlásit, jaké příjmení si ponechají. Mohou se domluvit na společném příjmení jednoho z nich, nebo si mohou nechat každý své příjmení, případně jeden ze snoubenců, jehož příjmení nebude společné, si bude moct ke společnému příjmení připojovat i své dosavadní. Ponechají-li si svá dosavadní příjmení, prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením společných dětí. [14]

1.1.4 Společné jmění manželů

Společné jmění je majetkové společenství, které je tvořeno souhrnem některých vymezených částí majetku a některých dluhů manželů. [14] Společné jmění manželů (SJM) je jedním z právních institutů, který vzniká okamžikem uzavření manželství, existuje po celou dobu jeho trvání a zaniká až se zánikem manželství.

V případě zániku manželství rozvodem, manželé mohou vypořádat své zaniklé SJM dohodou, jsou-li oba manželé schopni se na vypořádání společného majetku domluvit. Dohoda musí být uzavřena písemnou formou, vhodné je též úřední ověření podpisů. Jestliže se nedohodnou, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu.

Jde o specifickou formu spoluvlastnictví, které může vzniknout jen mezi manžely a která má vlastní úpravu odlišnou od obecného spoluvlastnictví.

Společné jmění manželů upravuje § 708 – 742 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Podle této právní úpravy podléhá společné jmění zákonnému režimu, nebo smluvenému režimu, anebo režimu založenému rozhodnutím soudu.

Společným jměním manželů je majetek a závazky jednoho z manželů, nebo obou manželů, který nabyli společně za dobu trvání manželství, s výjimkou toho, co:

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- b) nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
- d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
- e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku. [29]

Nová právní úprava určuje, že součástí společného jmění manželů je i zisk, který plyne z majetku, který náleží do vlastnictví pouze jednomu z manželů. A podíl manžela, který se v době trvání stal společníkem v obchodní společnosti nebo členem družstva.

Součástí společného jmění manželů jsou i dluhy vzniklé za trvání manželství kromě následných výjimek. Dluhy vzniklé za trvání manželství a týkající se majetku, který náleží pouze jednomu z manželů a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela, a nejedná se o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. [29]

1.1.5 Zánik manželství

Manželství může zaniknout pouze ze zákonem stanovených důvodů. Zákon vymezuje pouze tři typy zániku manželství. Nejpřirozenější z nich je zánik smrtí manžela či obou manželů, dále prohlášení manžela za mrtvého nebo nejčastějším způsobem - rozvodem manželů. [29] Manželství dále může zaniknout změnou pohlaví jednoho z manželů, kdy už vztah mezi osobami stejného pohlaví nelze za manželství považovat. Rozvodu manželství dále budeme věnovat celou kapitolu.

1.2 Rozvod

Podle ustanovení § 755 NOZ manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.

Manželství může zaniknout smrtí jednoho z manželů (nebo obou manželů), prohlášením za mrtvého a změnou pohlaví manžela a v neposlední řadě také rozvodem manželství. Rozvod manželství jakožto jeden ze způsobů zániku manželství, se v posledních letech nejen u nás, ale i v zahraničí stal společenským fenoménem. I přesto, že rozhodnutí o rozvodu není lehké a předchází mu hluboké úvahy, dá se říct, že rozvod manželství se stal běžnou součástí společenského života.

Rozvod bývá nejčastěji chápán jako „právní zrušení manželství během života obou partnerů, jemuž předchází jeho reálný rozpad“. [17] Rozvod manželství je jediný způsob zrušení manželství za života obou manželů. [15]

Manželství však nelze rozvést, je-li v rozporu se zájmem dítěte nebo se zájmem manžela. Mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů. [29], [15]

1.2.1 Příčiny rozvodů

Příčinami rozvratu manželství je zpravidla porušování manželských povinností, které NOZ v ustanovení § 18 definuje jako povinnost manželů žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí pro zachování stejných práv a povinností pro oba manžele.

Rozvodu manželství předcházejí určité problémy či neshody mezi manželi, jež vylučují možnost dalšího společného soužití. Soužití manželů je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. [29]

Rozvod přináší velkou psychickou zátěž, není snadnou záležitostí pro nikoho ze zúčastněných, tedy ani v pro člověka, který žádost o rozvod podal, a pro druhého z manželů.

Nejčastější příčiny rozvodu:

- nízký průměrný věk novomanželů
- emocionální potřeby (rodina jako kompenzace frustrovaných potřeb – volnost, klid, pohoda)
- netrpělivá reakce na rodinné problémy
- rozdílnost povah a zájmů manželů, nezdravá romantika, sexuální nesoulad
- nevěra jednoho z manželů
- závislost na alkoholu a, hrubost, násilnictví
- nezájem o rodinu
- velká nezaměstnanost žen – ekonomická nezávislost
- existence dvoukariérových manželství. [10]

Tabulka 1: Struktura rozvodů podle příčin rozvatů v letech 2009–2015

Příčina rozvratu manželství	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Příčina na straně muže							
Celkem	29 133	30 783	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083
Neuvážený sňatek	152	120	89	71	62	43	58
Alkoholismus	757	719	555	491	451	366	322
Nevěra	1 270	1 284	1 072	981	903	818	840
Nezájem o rodinu (včetně opuštění soužití)	616	588	492	413	503	429	369
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	200	189	159	124	140	135	109
Rozdíl povah, názorů a zájmů	20 260	21 821	20 616	19 463	20 864	19 652	17 411
Zdravotní důvody	60	42	36	31	36	25	30
Sexuální neshody	57	69	46	37	36	37	26
Ostatní příčiny	5 206	5 323	4 328	4 214	4 259	4 369	3 485
Soud nezjistil zavinění	555	628	720	577	641	890	3 460
Příčina na straně ženy							
Celkem	29 133	30 783	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083
Neuvážený sňatek	165	138	103	70	57	46	54
Alkoholismus	231	270	213	200	182	188	144
Nevěra	870	895	697	762	672	614	659
Nezájem o rodinu (včetně opuštění soužití)	335	365	309	291	337	277	291
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	53	72	56	52	56	52	48
Rozdíl povah, názorů a zájmů	20 129	21 844	20 796	19 504	20 973	19 997	17 621
Zdravotní důvody	61	42	42	27	38	22	34
Sexuální neshody	56	67	45	37	31	29	23
Ostatní příčiny	5 330	5 375	4 402	4 209	4 461	4 777	4 124
Soud nezjistil zavinění	1 903	1 715	1 450	1 250	1 088	762	3 085

Zdroj: ČSÚ

1.2.2 Právní úpravy rozvodů

Manželství zaniká nejčastěji rozvodem nebo smrtí některého z manželů. Rozvod v České republice upravuje NOZ. (89/2012 Sb.)

Mají-li manželé nezletilé potomky, musí soud vždy nejprve upravit poměry těchto dětí pro dobu po rozvodu - především jejich hmotné zabezpečení a způsob výchovy. Soud manželství nerozvede, dokud nenabude právní moci rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. [13]

1.2.3 Druhy rozvodů

V novém občanském zákoníku nalezneme dva druhy rozvodů. Tzv. rozvod sporný, tedy rozvod se zjišťováním příčin rozvratu a o paragraf dále tzv. rozvod nesporný, u kterého se příčiny rozvratu nezjišťují.

Nesporný rozvod

Prvním typem rozvodu je rozvod nesporný, neboli smluvený, ve kterém se příčiny rozvratu nezjišťují.

Základní podmínkou, pro nesporný rozvod je, aby oba dva manželé s rozvodem souhlasili a domluvili se na všem podstatném. Jinými slovy, aby se jeden z manželů připojil k návrhu na rozvod manželství, který podal manžel druhý. Soud v takovémto případě manželství rozvede, aniž by zjišťoval příčiny rozvratu manželství. [26], [15]

Mezi další předpoklady pro tento typ rozvodu patří následující podmínky. Manželství trvalo aspoň 1 rok (ke dni zahájení řízení) a minimálně 6 měsíců spolu manželé nežijí. Druhý manžel se k návrhu na rozvod připojí (tzn. - s rozvodem souhlasí). Dále je třeba soudu doložit písemnou smlouvu upravující vypořádání vzájemných majetkových vztahů a práv a povinností společného bydlení pro dobu po rozvodu - tato smlouva musí splňovat veškeré formální i obsahové náležitosti, podpisy na ní musí být úředně ověřeny. Mají-li společně nezletilé děti, je třeba soudu doložit rovněž pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. [26], [15]

Rozvod sporný

Nejsou-li splněné základní předpoklady pro nesporný rozvod či nedošlo-li k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů, je tu druhý typ rozvodu – sporný rozvod.

Sporný rozvod se koná typicky v situaci, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí či nesouhlasí s výživným rozvedeného manžela nebo např. nesouhlasí s úpravou poměrů k nezletilému dítěti. [26]

U tohoto typu je nutné soudu prokázat, že manželství je trvale a natolik hluboce rozvráceno, že již nelze očekávat obnovení manželského soužití. [29] U rozvodu sporného se zjišťují příčiny rozvratu manželství. Příčiny se zjišťují na základě výslechu obou manželů a jejich tvrzení, které se při soudním rozhodování berou v úvahu. [26]

1.2.2 Průběh rozvodového řízení

Rozvodové řízení možné zahájit pouze na návrh. A to buď na návrh jednoho z manželů, nebo společným návrhem obou manželů. Návrh je potřeba podat k okresnímu soudu. Pro řízení je příslušný soud, v jehož obvodu mají manželé poslední společné bydliště. Účastníky řízení jsou manželé. Ztratí-li účastník po zahájení řízení způsobilost být účastníkem, soud řízení zastaví. [29]

Soud se zabývá návrhem až tehdy, je-li zaplacen soudní poplatek. Ten se hradí již při podání návrhu vylepením kolkových známek v odpovídající hodnotě přímo na návrhu. V případě neuhrazení poplatku tímto způsobem, soud vyzývá k úhradě.

Návrh musí být bezvadný a musí obsahovat všechny náležitosti, pokud však návrh vykazuje vady, soud vyzývá k jejich odstranění. V případě, že neodstranění těchto vad, může být návrh zamítnut. Bezvadný návrh je poté zaslán druhému manželovi k jeho vyjádření, je tak učiněno v případě všech druhů rozvodu. [22]

Následně lze očekávat nařízení soudního jednání k projednání věci, ve kterém dochází k výsledku účastníků. [29] Čekací lhůty jsou různé, v závislosti na konkrétním soudu, který je ve věci příslušný, i na konkrétním soudci, který má spis přidělen. U nesporných rozvodů jsou čekací lhůty kratší, zatímco, jednání ve věci rozvodu sporného či ztíženého bývají nařízena v delších časových horizontech. [22]

Při jednání vede soud manžele k odstranění příčin rozvratu a usiluje o jejich smíření – například v podobě mediace, rodinné poradny nebo tzv. klidu řízení. Toto řízení musí navrhnout oba manželé nebo jen navrhovatel, pokud se druhý manžel k rozvodovému jednání bez omluvy nedostavil. V případě, že nastane klidové řízení, soud může pokračovat v řízení nejdříve po uplynutí 3 měsíců od přerušení. [29]

Soud může zastavit řízení, nedostaví-li se navrhovatel (nebo oba navrhovatelé, jde-li o společný návrh) k jednání bez řádné a včasné omluvy. To neplatí, pokud druhý z manželů, který se na jednání dostavil, výslovně prohlásí, že na projednání věci trvá (§ 391 zákona č. 292/2013 Sb.). [29]

Ve věci rozvodu manželství rozhoduje soud rozsudkem, proti němuž je přípustné odvolání. Odvolání však není přípustné, pokud bylo vyhověno společnému návrhu na rozvod manželství. Lhůta k podání odvolání činí 15 dnů od jeho doručení. Prominutí zmeškání této lhůty není přípustné. [29]

Manžel, který přijal příjmení druhého manžela, má právo přijmout zpět své dřívější příjmení. Změnu příjmení musí oznámit matričnímu úřadu do šesti měsíců po rozvodu manželství. Je o tom poučen v rozsudku, kterým soud vysloví rozvod manželství. [29]

1.2.1 Následné problémy

Jak již bylo zmíněno v úvodu, manželství přesahuje do roviny sociologické, ekonomické, duchovní, morální, kulturní a mnoha dalších. Rozvod přináší specifické problémy do každé z těchto rovin.

Problémy jsou rozdílné pro ženy, muže i děti. Pro děti je rozvod rodičů velmi traumatizující událostí, rozpad rodiny je smutným a tísnivým zážitkem. U dětí, jejichž rodiče prošli rozvodem, se vyskytuje třikrát větší pravděpodobnost výskytu problému s chováním nebo emočních potíží než u dětí z úplných rodin. [3] Z hlediska dopadu rozvodu někteří považují za nejhorší dobu období dospívání.

1.2.1.1. Ekonomická situace

Rozvod manželství má značné dopady na ekonomickou stránku rozvedených manželů a jejich dětí. Po rozvodu se model z rodiny se dvěma příjmy mění na rodinu s příjmem jedním. Ve většině případů je právě žena, kdo pečuje o rodinu a vydělává méně peněz než muž.

Následkem rozvodu, kde žena musí sama živit rodinu a zároveň se starat o chod domácnosti, se rozvedené matky velmi často stávají ohroženou skupinou s nízkou životní úrovní. Naproti tomu u mužů, je situace po rozvodu o něco lepší, z toho důvodu, že si téměř vždy ponechají svá pracovní zázemí a získávají více volného času, který mnohdy investují právě do práce. A i přes povinnost platit výživné na děti disponují po rozvodu větší částí příjmů pro své osobní potřeby, než tomu bylo před rozvodem [1]

1.2.1.2. Daňová situace

V České republice, pokud u zaměstnavatele podepíšeme prohlášení k dani, může být uplatňována sleva na dani a daňové zvýhodnění na děti. Většinu slev na dani můžete uplatňovat měsíčně, pouze slevu na druhého z manželů bez příjmu lze uplatnit pouze při ročním zúčtování.

Na daňové zvýhodnění má nárok občan vyživující dítě žijící s ním v domácnosti. Dle legislativy se za vyživované dítě považuje dítě vlastní, osvojené, dítě v péči nahrazující péči rodičů nebo dítě druhého z manželů.

Jestliže dojde k rozvodu manželů, může daňové zvýhodnění uplatnit pouze ten z rodičů, který s dítětem žije ve společné domácnosti.

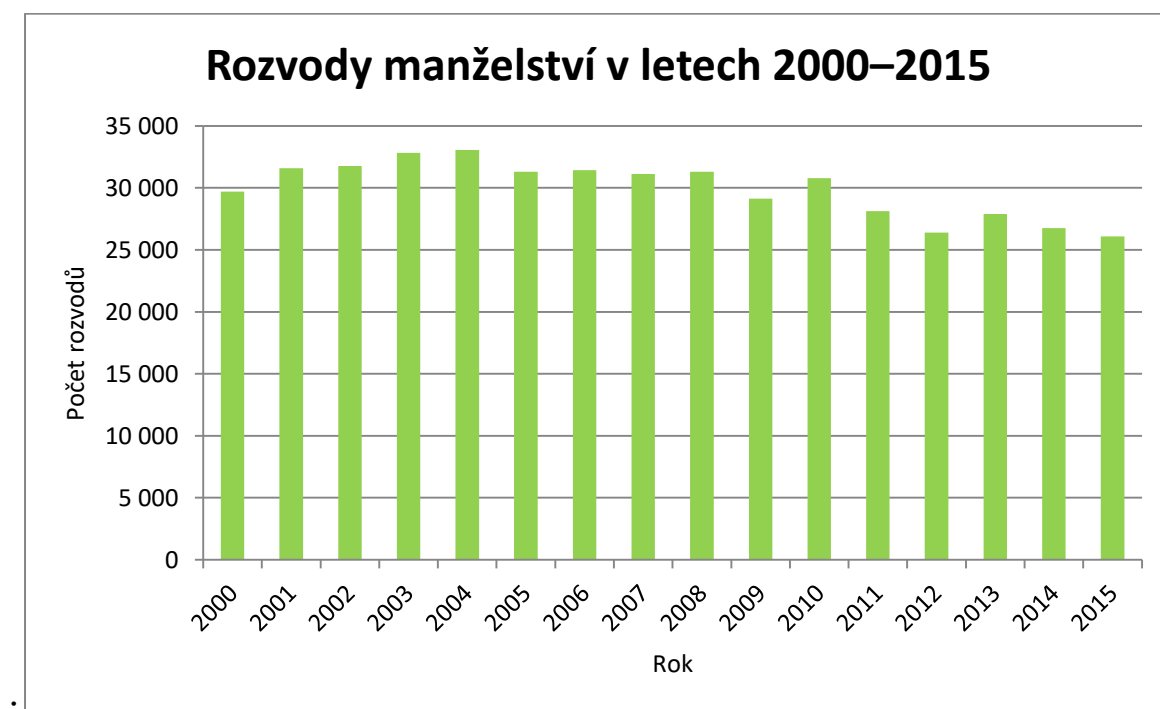
1.3 Rozvodovost

Podle údajů z českého statistického úřadu počet rozvodů v posledních letech klesá. Od roku 2001 se stále pohybuje na úrovni 45 až 50 procent manželství, která končí rozvodem.

Roční počty rozvodů se již několik let pohybují kolem třiceti tisíc. Počet rozvodů však nezávisí jen na samotné intenzitě rozvodovosti, ale především na počtech sňatků uzavřených v předchozích letech. Proto je třeba hodnotit úroveň rozvodovosti a její vývoj právě ve vazbě na tyto počty. [19]

Postupně se protahuje také doba trvání průměrného manželství, nejčastěji se rozvádí manželství mezi 10 – 14 rokem trvání manželství. Dvě třetiny návrhů na rozvod podávají ženy. Pětina lidí, kteří se rozvádějí, tento krok nepodniká poprvé. Za sebou mívají už minimálně jedno rozpadlé manželství. [19]

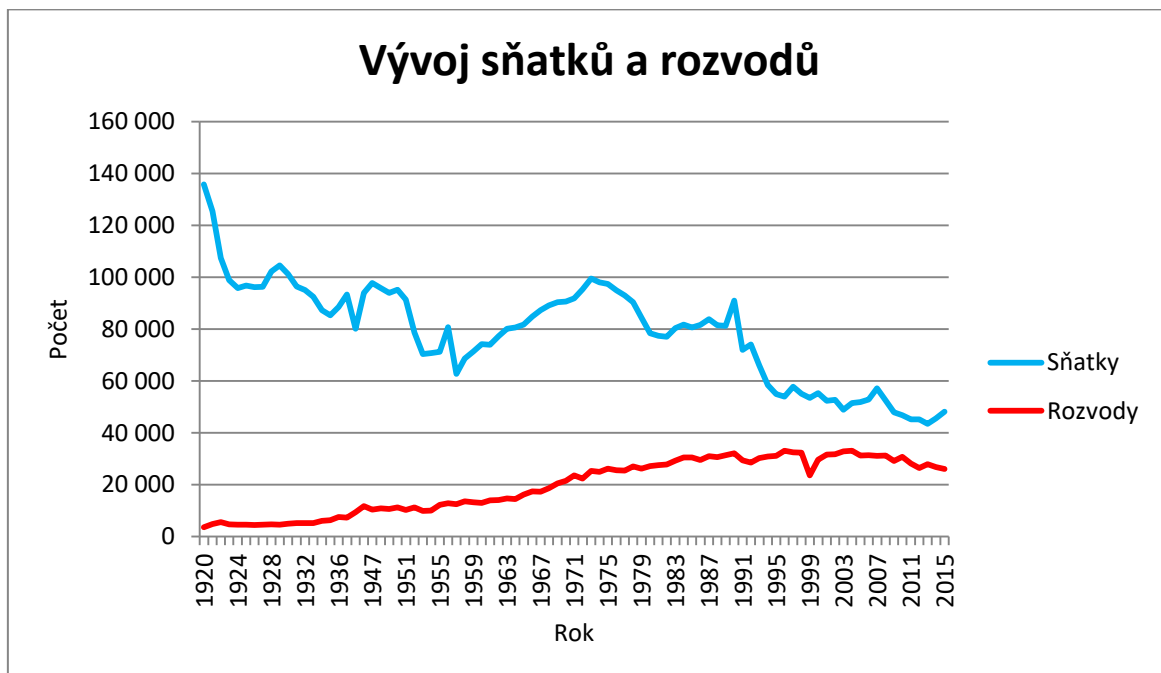
Obrázek 1: Graf popisující rozvody manželství v letech 2000–2015

Zdroj: Vlastní zpracování, zdroj dat [19]

Pro lepší přehlednost je uveden lineární trend, pro patrný dlouhodobý vývoj sňatků a rozvodů manželství.

Obrázek 2: Graf popisující vývoj rozvodů a sňatků v letech 1920-2015

Zdroj: Vlastní zpracování, zdroj dat [19]

Za uplynulých patnáct let se složení rozvedených manželství podle počtu nezletilých dětí mírně mění.

Tabulka 2: Rozvody manželství podle počtu nezletilých dětí v letech 2000–2015

Rok	Počet nezletilých dětí												Celkem rozvodů
	0	(v %)	1	(v %)	2	(v %)	3	(v %)	4	(v %)	5+	(v %)	
2000	10 637	35,81	11 084	37,31	7 015	23,62	813	2,74	127	0,43	28	0,09	29 704
2001	11 037	34,94	11 940	37,80	7 586	24,02	868	2,75	121	0,38	34	0,11	31 586
2002	11 346	35,73	11 756	37,02	7 667	24,14	833	2,62	122	0,38	34	0,11	31 758
2003	12 119	36,92	11 748	35,79	7 929	24,16	853	2,60	132	0,40	43	0,13	32 824
2004	12 255	37,07	11 802	35,70	7 993	24,18	855	2,59	126	0,38	29	0,09	33 060
2005	12 078	38,60	10 872	34,75	7 376	23,57	808	2,58	115	0,37	39	0,12	31 288
2006	12 412	39,51	11 004	35,03	7 085	22,55	774	2,46	98	0,31	42	0,13	31 415
2007	12 721	40,87	10 345	33,23	7 189	23,09	726	2,33	114	0,37	34	0,11	31 129
2008	13 104	41,87	10 358	33,09	6 989	22,33	729	2,33	95	0,30	25	0,08	31 300
2009	12 282	42,16	9 533	32,72	6 538	22,44	665	2,28	91	0,31	24	0,08	29 133
2010	13 143	42,70	9 853	32,01	6 903	22,42	745	2,42	112	0,36	27	0,09	30 783
2011	12 282	43,69	8 948	31,83	6 074	21,61	673	2,39	95	0,34	41	0,15	28 113
2012	11 213	42,74	8 292	31,41	6 146	23,28	651	2,47	70	0,27	30	0,11	26 402
2013	11 974	42,93	8 591	30,80	6 436	23,07	751	2,69	107	0,38	36	0,13	27 895
2014	11 557	43,18	8 265	30,88	6 133	22,92	683	2,55	104	0,39	22	0,08	26 764
2015	11 090	42,52	7 830	30,02	6 310	24,19	720	2,76	100	0,38	33	0,13	26 083

Zdroj: Vlastní zpracování, zdroj dat [19]

1.4 Porozvodová péče, rozhodování o svěřeni dítěte

Od novely ZOR v roce 1998 se nabízí v současnosti tři typy porozvodové péče. V souladu s ustanovením § 907 odst. 1 o. z., může soud svěřit dítě:

- a) do péče jednoho z rodičů
- b) do střídavé péče obou rodičů
- c) do společné péče obou rodičů. [19]

Rozhodování o tom, komu budou děti svěřeny do péče po zániku manželství, patří vedle majetkového vyrovnání k zásadnímu a nejproblematictějšímu okamžiku rozvodového řízení, které má dalekosáhlé důsledky. V případě manželství s nezletilými dětmi, nelze manželství rozvést, dokud rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí nenabude právní moci. [18] Rozhoduje-li soud před rozvodem o úpravě poměrů nezletilého dítěte, může rozhodnout ve věci sám, nebo může schválit dohodu rodičů. [19]

Podklady soudu k zodpovězení otázky, který z rodičů má lepší výchovné předpoklady pro péči o dítě z hlediska jeho potřeb a budoucnosti, poskytuje znalec. Psycholog - soudní znalec posuzuje osobnost rodiče a jeho vztah k dítěti, charakter, morálku, strukturu mravních norem rodičů, vztah dítěte k rodiči, vzor pro vytvoření sociální, zejména sexuální role, úroveň vzdělání a inteligence rodiče, kontinuitu prostředí pro dítě, šíři rodinného prostředí a socioekonomický status. [13]

Podle znaleckého posudku, rodič, kterému má být dítě svěřeno do péče, musí mít odpovědnost a být rodičovsky způsobilý, schopnost poskytnout všestrannou péči a mít o dítě opravdový zájem. Vždy se bere v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče dbal o jeho výchovu po stránce citové, mravní i rozumové, aby byla zajištěna kontinuita výchovných přístupů. Je nutné brát ohled také na hmotné zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů. [9]

Soudce, při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů, sleduje zájem dítěte se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů, a udržování pravidelného osobního styku s nimi. Soud zpravidla určuje, jak často se má rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy, s dítětem stýkat. [9]

Soud dále upraví práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. [18]

1.4.1 Výhradní péče

Výhradní péče jednoho z rodičů je stále zatím nejobvyklejší případ. Je založena na dominantním postavení jednoho z rodičů v budoucím životě dítěte.

Až do doby, než novela zákona o rodině z roku 1998 přinesla alternativy, jako střídavou a společnou péči o dítě, byla výhradní péče jednoho z rodičů dlouhou dobu jedinou možnou úpravou poměrů nezletilých dětí po rozvodu. [19]

Rodič s výhradní péčí má hlavní odpovědnost za péči a výchovu dítěte, záleží jen na něm, do jaké míry diskutuje výchovu dítěte s druhým rodičem. Dítě, které je do výhradní péče jednoho z rodičů svěřeno, je vždy poznamenáno tím nejzávažnějším důsledkem rozvodu - ztrátou plnohodnotného vztahu s druhým rodičem. [19]

Podstatným rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do výchovy jednomu rodiči, je určení s kým bude po rozvodu dítě bydlet, komu bude svěřeno do výchovy a kdo o něj bude pečovat. Druhému rodiči, tomu kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy, nezaniká automaticky rodičovská odpovědnost ani práva z ní vyplývající. Aby však tento rodič mohl vykonávat, musí mu být umožněno se s dítětem osobně stýkat popřípadě mít o něm dostatečné informace. [9]

V posledních deseti letech bylo každý rok 90 % dětí svěřeno do výhradní péče matky a 8 % do výhradní péče otce. Zbývá 2 % připadají na svěřením dítěte do péče jiné osobě, na svěřením do společné či střídavé výchovy. [1]

1.4.2 Společná péče

Ačkoliv pojem společná péče není v zákoně nijak specifikován, lze konstatovat, že společná péče rodičů ve své podstatě znamená, že oba rodiče budou nadále vykonávat péči a výchovu dítěte společně bez nutnosti soudní úpravy poměrů (nejsou nijak upravena ani nastavena žádná pravidla ohledně péče k nezletilému dítěti, výživného či styku), neboť se na všech otázkách vzájemně dohodnou.

Formálně se jedná o stejnou podobu péče, kterou měli rodiče mezi sebou zavedenou před rozvodem. Je to nejvhodnější způsob úpravy poměrů dítěte po rozvodu, přesto že klade na rodiče vysoké nároky. [27] Podle kritiků společná výchova fungovat nemůže, protože nelze od lidí, kteří spolu neuměli žít v manželství, očekávat, aby spolupracovali a komunikovali na takové úrovni, aby mohli společně pečovat o děti a vychovávat je. [18]

Společná výchova znamená, že rodiče, kterým náleží rodičovská zodpovědnost ze zákona, mají i po rozvodu stejná práva a povinnosti k dítěti. Ani jeden z rodičů neztrácí právo rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte. [7] Pozitivní stránkou je maximalizace kontaktu mezi dítětem a oběma rodiči. [18]

U společné péče není určeno, u koho bude dítě žít, kde bude mít trvalé bydliště. Tento způsob výchovy se v naší praxi příliš neužívá. [9]

Společná péče je možná především v případě, že rodiče po rozvodu zůstávají žít ve společné domácnosti, nebo jejich bydliště se nacházejí blízko. Rovněž může praktická i v případě, kdy dítě je již blízko věku zletilosti a péče rodičů již je fakticky vykonávána zcela minimálně, protože dítě tráví většinu či všechny čas mimo místa bydliště rodičů. [27]

1.4.3 Střídavá péče

Až do roku 1998 český právní řád výslovně neumožňoval svěřit děti do střídavé péče rodičů. Děti byly většinou svěřovány do péče matkám, zatímco otcům byl stanoven pravidelný styk s dítětem. [16]

Střídavá péče znamená, že dítě žije v určitém časovém intervalu s jedním rodičem a v dalším stanoveném časovém intervalu s rodičem druhým. Zákon neuvádí, po jaké době by ke střídání mělo docházet, ale v praxi se uplatňuje model střídání po měsíci, soudy však schvalují i dohody o střídavé výchově po týdnu. [7]

Tento způsob porozvodové péče předpokládá společnou vůli bývalých manželů, respektování výchovných kvalit druhého rodiče, racionální dohodu obou rodičů a jisté hmotné zázemí, jako jsou geografická blízkost a vhodné bytové podmínky.

Hlavním argumentem kritiků je, že dítě potřebuje stále prostředí a jeden domov, což střídavá péče nenabízí, naopak zahrnuje neustálé změny prostředí, které jsou pro dítě velmi stresující. [22]

Podmínky pro svěření dítěte do střídavé péče jsou totožné jako u společné péče. Oba rodiče tedy musí být výchovně způsobilí, musí mít o střídavou výchovu zájem a zároveň musí být i v zájmu dítěte. [2]

Jestliže dítě staršího věku se společnou či střídavou péčí nesouhlasí, soud by jeho přání měl respektovat. Podle Úmluvy o právech dítěte je nutno zabezpečit každému dítěti, které dokáže zformulovat svůj názor, možnost se svobodně vyjádřit ve všech záležitostech, které se

ho týkají. Těmto názorům se musí věnovat zasloužená pozornost s ohledem na jeho věk a úroveň.

Zákon ovšem nijak neupravuje, v kolika letech je dítě dostatečně vyspělé, aby se takto mohlo vyjádřit. Rozhodnutí záleží na individuálním zvážení soudce. Praxe ukazuje, že soudci se k názoru dětí obracejí asi od 8-10 let jejich věku. [3]

1.5 Vyživovací povinnost

Každému rodiči vzniká vyživovací povinnost k dítěti, dnem jeho narození. [2] Trvá do doby, než jsou děti schopni sami se živit. (tedy i po 18. roce života, pokud studují) Tak praví NOZ.

Zajišťuje jejich řádný vývoj, je nejvýznamnějším a nejdůležitějším druhem vyživovací povinnosti. Oba rodiče mají vůči svému dítěti vyživovací povinnost bez ohledu na to, zda jim náleží rodičovská odpovědnost. [2]

Rodičovská odpovědnost je druhem práva, které zahrnuje povinnosti a práva rodičů. Obsahem těchto práv je například péče o zdraví dítěte, o jeho citový, tělesný, mravní a rozumový a vývoj, ochrana dítěte, udržování osobního styku, zajištění výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, zastupování dítěte a spravování jeho jmění. [16]

Zákon také stanoví, že oba rodiče mají přispívat na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Přispívat na výživu dítěte lze i osobní péčí o dítě a starostí o domácnost. [2]

V případě, že vyživovací povinnost není plněna dostatečně, může se rodič obrátit na soud a zažádat o úpravu vyživovacích poměrů.

Nelze stanovit minimální nebo maximální výši výživného, protože se každý případ posuzuje individuálně. Při určení výše výživného vychází soud na straně jedné z odůvodněných potřeb příjemce alimentů a na straně druhé ze schopností, výdělkových možností a majetkových poměrů plátce alimentů.

Vyživovací povinnost lze vymezit jako povinnost hradit životní náklady či zabezpečovat osobní potřeby, a to nejenom k zabezpečení samotné výživy, ale i uspokojení dalších hmotných a kulturních potřeb mezi subjekty rodinně právních vztahů. [8]

Dále sem spadá vyživovací povinnost na rozvedeného manžela, není-li schopen sám se živit, a tato neschopnost má původ v manželství nebo v souvislosti s ním.

Rozsah této vyživovací povinnosti a způsob jejího poskytování se stanovuje dohodou rozvedených manželů, v případě že se nedohodnou, může na žádost rozhodnout soud.

Právo na vyživovací povinnost lze považovat za důvodné nejdéle po dobu tří let od rozvodu. Uzavře-li oprávněný rozvedený manžel nové manželství, právo rozvedeného manžela na výživné zanikne. [30]

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Předchozí teoretická část bakalářské práce se podrobněji zabývala třemi základními tématy a to vznikem manželství, rozvodem manželství, porozvodovou péčí o děti. Tato témata byla zvolena záměrně, jelikož z nich vychází praktická část. Praktická část prezentuje výsledky dotazníkového šetření.

2.1 Metodika a provedení výzkumu

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo analyzovat právní úpravu rozvodu manželství včetně jeho veřejnosprávních, ekonomických a společenských souvislostí. A na základě této analýzy provedení syntézy zjištěných poznatků, z které budou vycházet náměty a doporučení k případným změnám právní úpravy.

Cílem teoretické části byla charakteristika rodiny, manželství, právní úpravy rozvodů a jeho důsledků a v neposlední řadě také porozvodové péče. Cílem praktické části je popsat a vyhodnotit příčiny, průběh a dopady rozvodu na účastníky rozvodu pomocí kvantitativního výzkumu. Technikou, která byla zvolena pro realizaci výzkumu, byl dotazník, který je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat.

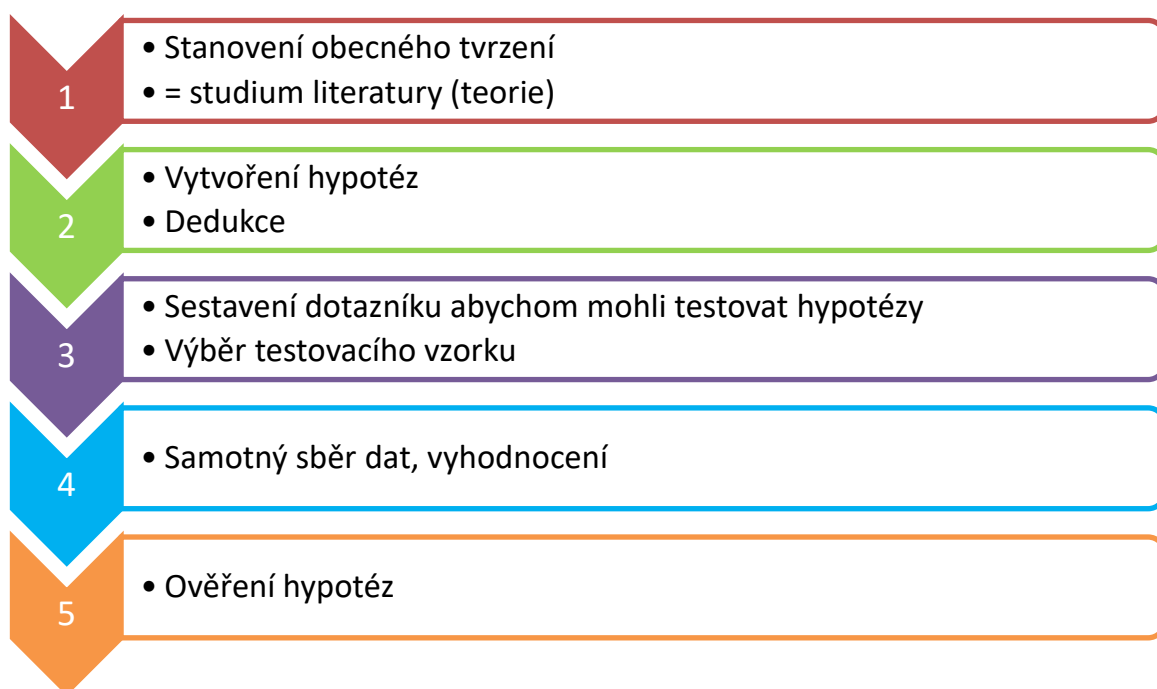
Kvantitativní výzkum

Kvalitativní metoda výzkumu je zaměřena na sběr dat od většího souboru respondentů, výsledky jsou tak více reprezentativní. Respondenti na kladené otázky odpovídají nejčastěji formou dotazníků. Získané údaje z dotazníkového šetření jsou poté zpracovány a statisticky vyhodnoceny například pomocí grafů či tabulek. Tyto údaje však mohou někdy být příliš obecné, protože nedokáží popsat problém do hloubky. Mnohdy se pro lepší porozumění používají kvantitativní metody v kombinaci s kvalitativními.

Kvantitativní výzkum se nejčastěji využívá, protože je jednoduchý, levný a časově nenáročný. Předpokladem kvantitativního výzkumu jsou hypotézy, které by se měly dát potvrdit či vyvrátit. Hypotézy vycházejí především z teorie a ty se poté ověřují statistickými metodami. Kvantitativní výzkum je založen na deduktivním přístupu. [28]

Kvantitativní výzkum lze chápat jako proces:

Obrázek 3: Proces kvantitativního výzkumu

*Zdroj: Vlastní zpracování dat z
[24]*

Dotazník, výzkumný vzorek

Dotazník představuje způsob pokládání předem připravených a pečlivě zformulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, na získávání odpovědí v písemné podobě. Je to nejčastější metoda zjišťování dat, jehož výhodou je ekonomická i časová efektivnost, a především možnost zachování anonymity respondentů.

Dotazníku předchází vstupní část neboli hlavička, která seznamuje respondenty s účelem dotazníku. Hlavní částí jsou kladené otázky, které jsou rozdělené na filtrační a identifikační. V konečné části je obvykle nachází poděkování respondentům za jejich čas strávený při vyplňování dotazníku. Filtrační otázky jsou určeny k třídění respondentů do různých skupin. Každé, z takto vzniklých skupin jsou pokládány jiné specifické otázky. To se také dá jinými slovy označit jako větvení dotazníku.

Pokládání otázky mohou být uzavřené, kdy se vybírá jedna nebo více z uvedených možností, které by měli obsahovat všechny možné alternativy odpovědí nebo se na ně může odpovědět možnostmi ANO či NE. Další formou mohou být otázky polouzavřené, kde jsou stanovené možnosti pro výběr, a nakonec se ptáme na doplnění – „jiná odpověď“. A v neposlední řadě také otázky zcela otevřené neboli volné. U otevřených otázek se

předpokládá vlastní vyjádření respondentů k dané problematice, dává podnět k zamyšlení, jejich zpracování je poněkud obtížné.

Konečná podoba dotazníku obsahovala 22 otázek s průměrnou délkou vyplňování 5 minut. Návratnost dotazníků činila pouhých 51 %. Při výzkumu se objevilo především jedno zásadní riziko, že část respondentů nevěnuje pozornost úvodnímu textu, který informoval o zaměření na cílovou skupinu pouze rozvedených žen a mužů. Což způsobilo, že se do vyplňování pustili lidé, kteří nevyhovovali vybranému vzorku a nedokázali odpovědět na zadané otázky, protože si nikdy rozvodem neprošli. Museli tak dotazník ukončit a z toho vyplývá takto nízká návratnost. Avšak i přes poměrně významnou ztrátovost se úspěšně podařilo získat adekvátní počet responsí. Celkem se úspěšně do výzkumu zapojilo 52 respondentů.

Dotazník byl proveden elektronickou cestou, kdy byl v datech 28. 03. 2018 - 11. 04. 2018 uveřejněn na webovém portálu se zaměřením na dotazníkové šetření a následně rozeslán. Do průzkumného vzorku jsem zahrнула rodinné příslušníky studentů 3. ročníku Univerzity Pardubice, studující obor veřejnou ekonomiku a správu se zaměřením na veřejnou ekonomiku, konkrétně tedy jejich příbuzné či známé, kteří si rozvodem prošli. Dále dotazník mohli vyplnit dobrovolní respondenti, neboť dotazník byl volně přístupný na portálu vplnto.cz.

2.2 Stanovení hypotéz

Prováděný výzkum měl za cíl zjistit vlastní zkušenosti respondentů během jejich rozvodu následně ovlivnění jejich vnímání do budoucna. Cílem výzkumné části bylo popsat a vyhodnotit příčiny, průběh a dopad rozvodu na ně samotné, a na jejich děti, pomocí kvantitativního výzkumu. Dle poznatků, které jsem získala z čerpání literatury a sestavením vlastního dotazníku, jsem si stanovila následující hypotézy.

Hypotéza 1 – Žádost o rozvod podávají častěji ženy než muži a také právě ženám, jsou děti po rozvodu do péče svěřovány.

Hypotéza 2 – Častější právní průběh rozvodu je nesporný rozvod, zatímco sociální bývá spíše pociťován jako neklidný.

Hypotéza 3 – Většina rodičů si i po rozvodu najde nového partnera, ale již neuzavírá s novými partnery manželství.

Zjištěné výsledky byly následně vyhodnoceny a zpracovány. A na základě získaných informací jsem potvrdila či vyvrátila předem stanovené hypotézy.

2.3 Výsledky výzkumu a jejich analýza

Výsledky výzkumu budu u jednotlivých tazatelských otázek prezentovat pomocí grafů případně tabulek. Identifikační otázky byly zařazeny až na konec dotazníku, v těchto otázkách byli respondenti dotazováni na pohlaví a věk. Tyto otázky slouží především pro představu o skladbě výzkumného vzorku a pro možnost analyzovat výsledky v širším kontextu. Dále následovaly otázky, které již uváděly do vybrané problematiky. Celý dotazník v úplné podobě je přiložen na konci práce jako příloha.

Tato kapitola je zaměřena na samotné vyhodnocení výzkumu. Analýza a interpretace bude probíhat systematicky dle jednotlivých tazatelských otázek. Na základě zjištěných a zpracovaných výsledků budou ověřovány definované hypotézy a zodpovězeny cíle výzkumného šetření.

Otázka č. 1) Kolik jste absolvoval rozvodů?

První otázka se dotazovala na počet rozvodů, které respondent již zažil. Zde byla uvedena poznámka, pokud dotyčný rozvod absolvoval více než 1x, aby odpovědi na následující otázky vycházeli z průběhu prvního rozvodu. Tímto byla zachována jednotnost odpovědí, protože kdo již jednou zažil rozvod, může mít při druhém rozvodu zkušenosti a jednodušší průběh. Stejně tak u dětí, které už druhý rozvod nemusí prožívat tak intenzivně jako první a získané informace by mohly být zkreslené.

Z celkového počtu 52 dvou dotazovaných se 43 respondentů rozvádělo jednou, 8 respondentů dvakrát a jeden respondent uvedl, že se rozváděl více než dvakrát.

Obrázek 4: Graf popisující počet absolvovaných rozvodů

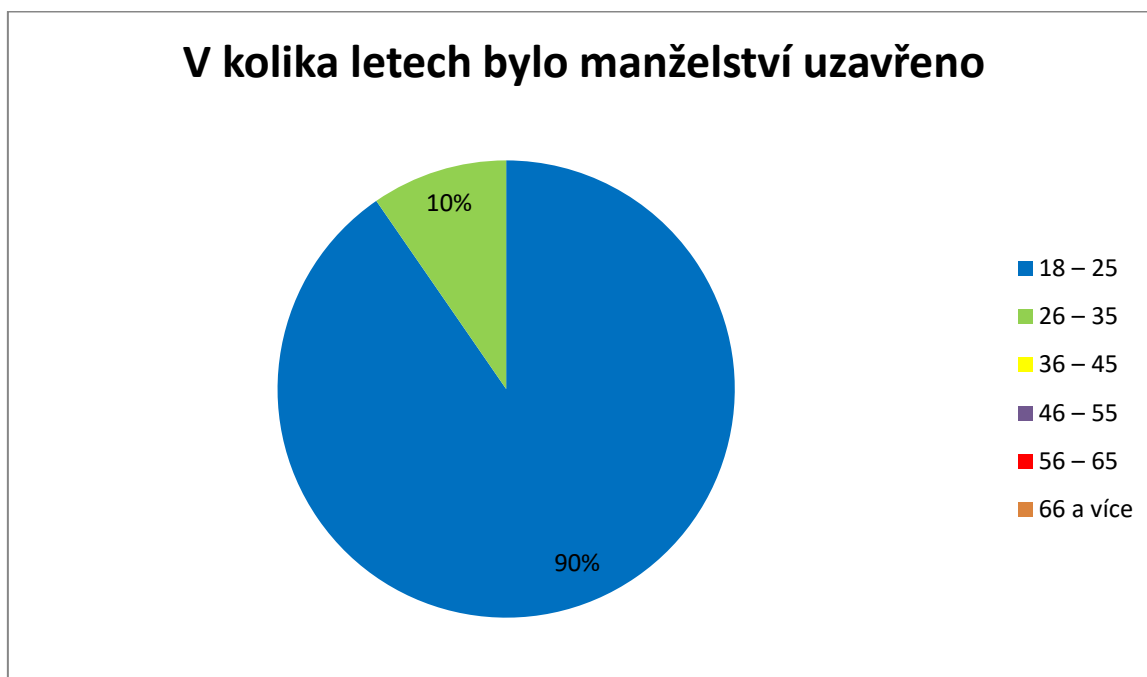
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2) V kolika letech jste uzavřeli manželství?

Odpovědi na tuto otázku byly rozdělené do věkových kategorií. Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že 47 respondentů uzavřelo manželství v období od 18 do 25 let a 5 respondentů v období mezi 26. a 35. rokem života.

V ostatních uvedených věkových kategoriích nikdo první manželství neuzavřel. Z této otázky je zřejmé, že manželství se dřív uzavíralo v nižším věku, než je tomu dnes.

Obrázek 5: Graf popisující v kolika letech bylo manželství uzavřeno

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3) Jak dlouho manželství trvalo?

Délka trvání manželství byla rozdělena do časových intervalů. Nejvíce rozvodů (16) se uskutečnilo po 4 až 10 letech, dále pak ve stejném zastoupení 12 rozvodů v rozmezí po 11 – 20 a 21 – 30 letech.

Manželství ukončené po délce trvání kratší než 3 roky uvedlo 8 respondentů a 4 respondenti se rozváděli po 31 – 40 letech společného života.

Dá se tedy říci, že podle délky manželství se projevuje trend rozvodů po déletrvajícím manželství než po krátce trvajícím. Z toho vyplývá, že manželství nejsou nejčastěji ukončována po neuváženém rozhodnutí, ale po delším společném soužití obou partnerů.

Obrázek 6: Graf popisující délku trvání manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4) Kdo podal žádost o rozvod?

U otázky, kdo podal žádost o rozvod manželství, bylo zaznamenáno a zjištěno, že 36 krát podala žádost o rozvod žena, 12 krát muž. Ve 4 případech si respondenti již nepamatovali, kdo žádost o rozvod podal.

Obrázek 7: Graf popisující kdo podal žádost o rozvod

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 5) Jaká byla příčina rozvodu?

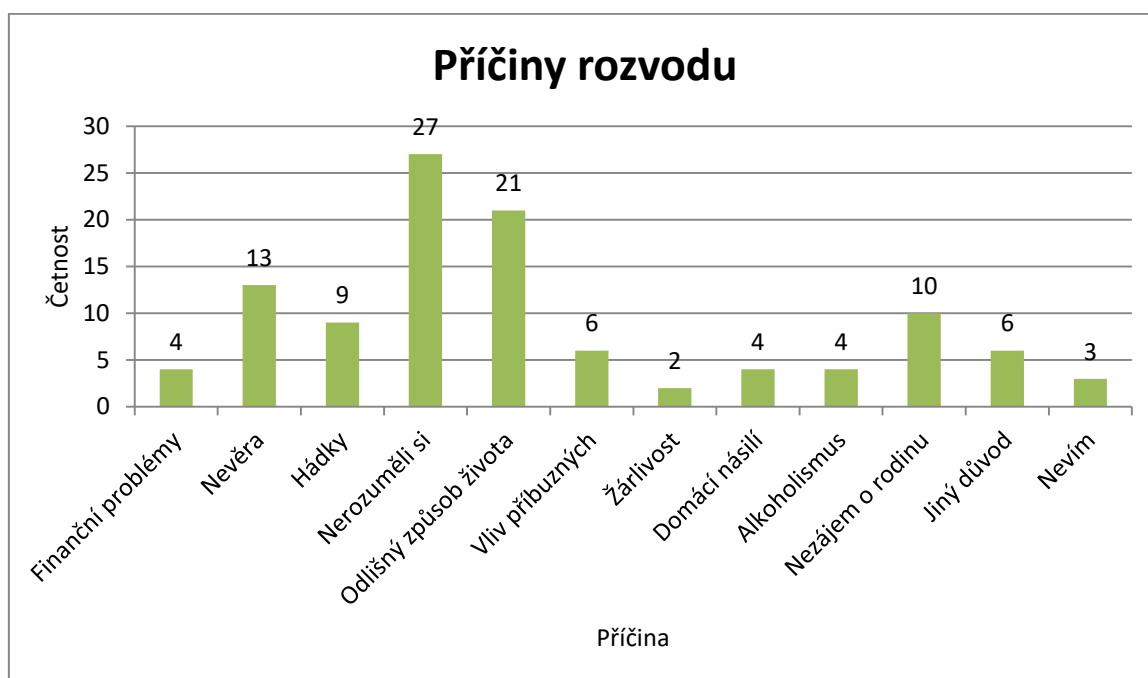
Příčin rozvodu u jednoho manželství může být více, proto byla možnost uvést více odpovědí na tuto otázku.

Největší zastoupení činilo 51,9 % s odpovědí, že si s druhým manželem již nerozuměli a 40,3% lidí vedlo odlišný způsob života, který je s partnerem odcizil. Dalších 19,2 % partnerů nemělo zájem o rodinu nebo se s partnerem hádali, tak uvedlo 17,3 % respondentů.

Vliv příbuzných na rozvod měl 11,2 % dotazovaných. Dále bylo ve stejném zastoupení mezi příčiny uvedeno domácí násilí, alkoholismus a finanční problémy, ty činily po 8 %. Další uváděná příčina byla žárlivost (2 %).

Dokonce 5,7 % respondentů uvedlo, že nevědí důvod rozvodu manželství. To může být způsobeno tím, že příčinu si nepřipouští, nebo nechtějí přiznat chybu a selhání. Necelých 12 % uvedlo jiný důvod.

Obrázek 8: Graf popisující příčiny rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6) Jaký byl právní průběh rozvodu?

Tato otázka zjišťuje právní průběh rozvodu manželství. Nejčastěji nastal rozvod nesporný, kdy oba manželé s rozvodem souhlasili a domluvili se na všem podstatném (43 odpovědí).

Jednou z možností kdy tomuto druhu rozvodu může docházet je, že pro oba partnery je další společný život již nepředstavitelný, proto se na rozvodu shodnou a domluví se na všem podstatném. Nebo proto, že nechtějí dělat druhému partnerovi problémy a vyjdou mu vstříc.

Rozvod sporný, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasil, nedohodli se na všem podstatném nebo manželství trvalo méně než jeden rok od uzavření, nastal v 5 případech.

Dále byla 4 krát zaznamenána odpověď jako právní průběh rozvodu rychlostní řízení.

Obrázek 9: Graf popisující právní průběh rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

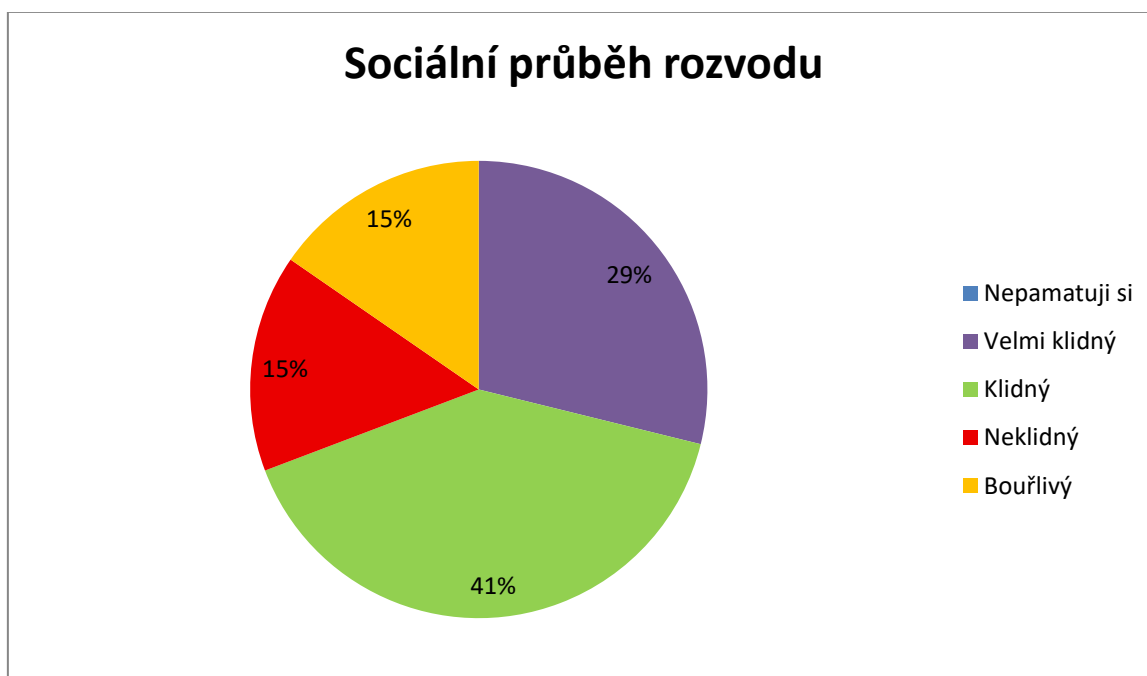
Otázka č. 7) Jaký byl sociální průběh rozvodu?

V této otázce, bylo zjišťováno, zda si respondenti pamatují nebo uvědomují průběh rozvodu.

Nejvíce krát bylo na tuto otázku odpovězeno, že rozvod probíhal klidně (21x) či dokonce velmi klidně (15x). Neklidný až bouřlivý rozvod odpovědělo pouze 15 %, což činí 8 respondentů.

I přesto, že je rozvod manželství považován za jedno z nejsvízelnějších období plné stresu a frustrace, respondenti rozvod považují za klidný.

Obrázek 10: Graf popisující sociální průběh rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 8) Podstoupil/a jste nějaké změny po rozvodu?

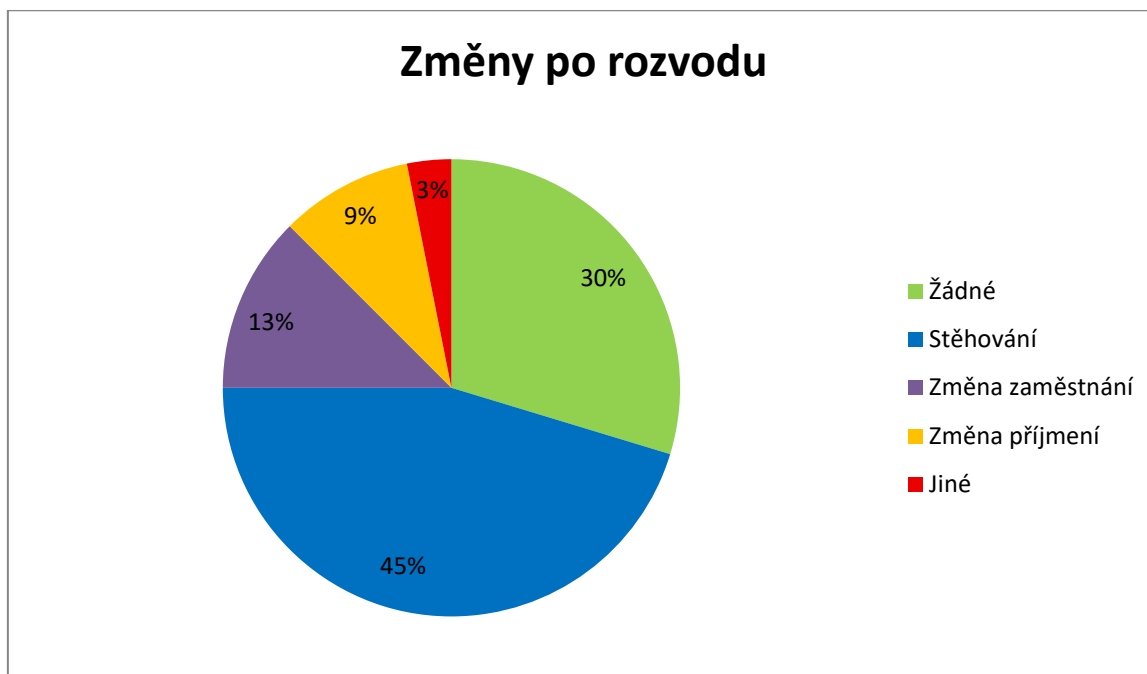
Po rozvodu často dochází k změnám, je nutné najít si nové bydlení, přeorganizovat si vztahy s dětmi, zvyknout si na nové prostředí či práci. Osmá otázka se dotazovala, zda-li došlo k nějakým změnám po rozvodu u respondentů. Stěhování muselo podstoupit 29, změnu zaměstnání 8 a změnu příjmení 6 respondentů. Zbýlých 19 respondentů nepodstoupilo žádné změny po rozvodu a necelá čtyři procenta podstoupilo jiné než uvedené změny.

Tabulka 3: Změny po rozvodu

Změna podstoupená po rozvodu	Četnost
Žádná	19
Stěhování	29
Změna zaměstnání	8
Změna příjmení	6
Jiné	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 11: Graf popisující změny po rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9) Jste po rozvodu kontaktu s manželem?

Tato otázka poukazuje na vzájemnou komunikaci mezi oběma rodiči v období po rozvodu. Za nejčastější odpověď bylo označováno, že se manželé po rozvodu již nevidají, neboť spolu nemají dobrý vztah.

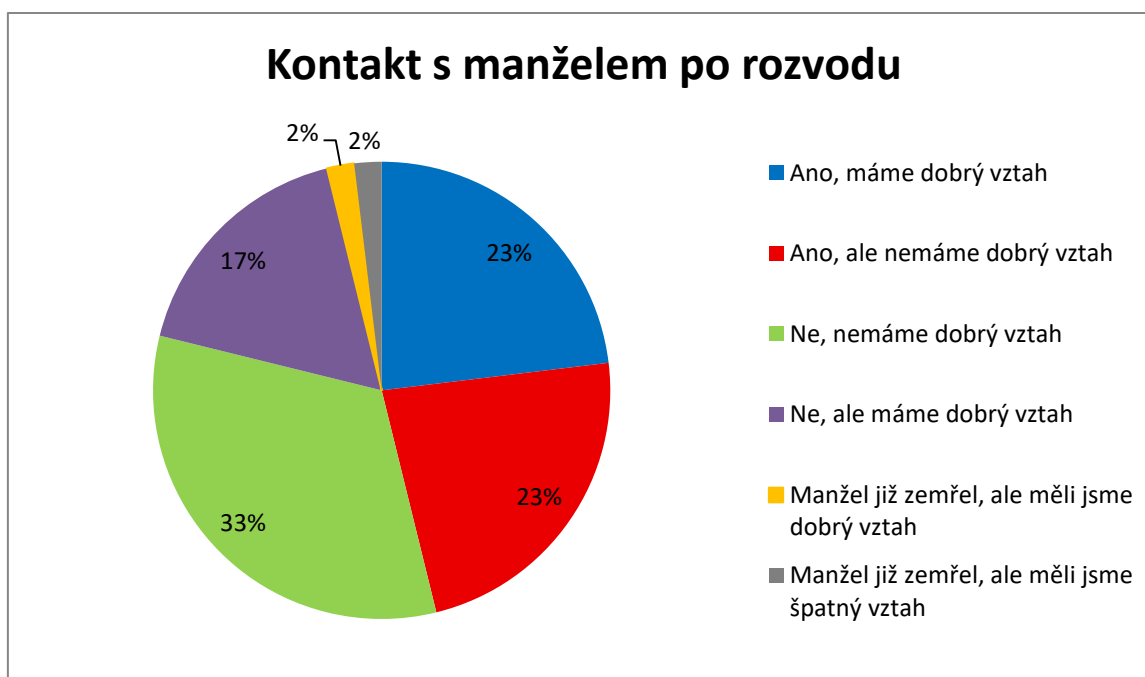
Se stejným zastoupením počtu odpovědí se ukázalo, že se manželé po rozvodu dále vídají a mají spolu dobrý vztah, nebo se vídají pouze v případech, je-li to nutné, například u předávání dětí při střídavé péči, apod. V ostatních uvedených případech je druhý manžel již po smrti.

Tabulka 4: Kontakt s manželem po rozvodu

Jste v kontaktu s druhým manželem?	Četnost
Ano, máme dobrý vztah	12
Ano, ale nemáme dobrý vztah	12
Ne, nemáme dobrý vztah	17
Ne, ale máme dobrý vztah	9
Manžel již zemřel, ale měli jsme dobrý vztah	1
Manžel již zemřel, ale měli jsme špatný vztah	1

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 12: Graf popisující kontakt s manželem po rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 10) Jaké byly důsledky rozvodu?

V této otázce byla možnost zvolit více odpovědí, neboť bylo zjišťováno, jaké důsledky sám respondent pocítil po rozvodu.

Nejvíce respondentů po rozvodu pocíťovalo úlevu a vnímalo, že nastaly neshody v rodině (např. s příbuznými či dětmi) nebo nezaznamenalo vůbec žádné důsledky.

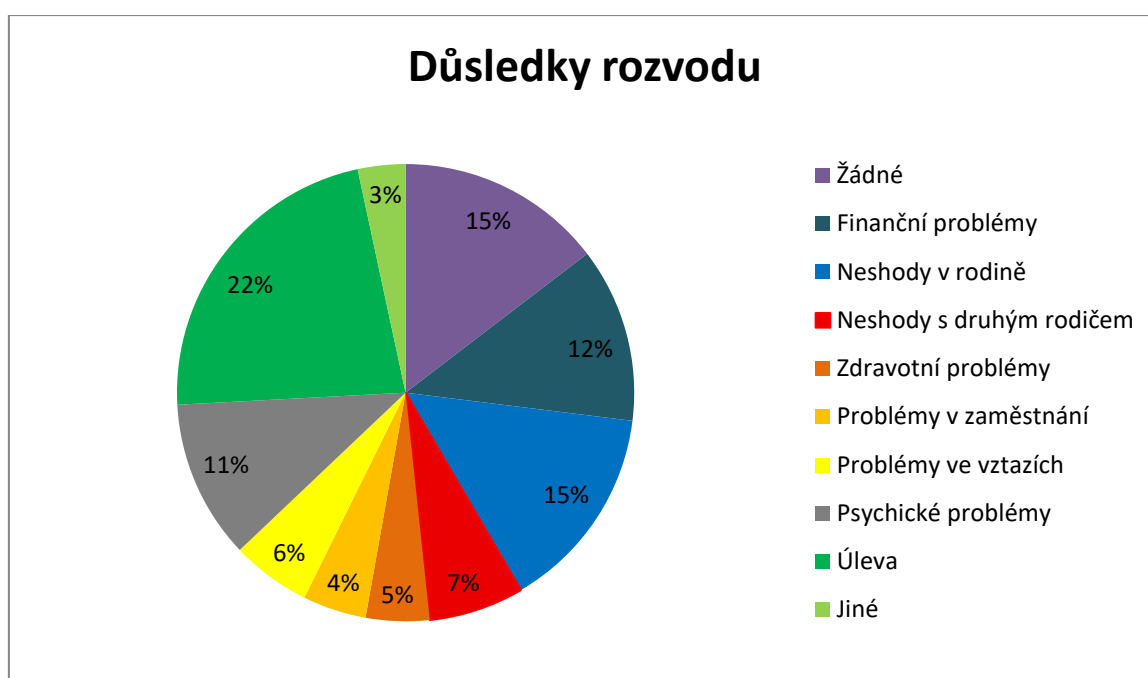
Na část respondentů rozvod zanechal psychické problémy. Další uváděné důvody a jejich četnosti lze vyčíst v následujícím grafu a tabulce.

Tabulka 5: Důsledky rozvodu

Důsledky rozvodu	Počet odpovědí
Žádné	13
Finanční problémy	11
Neshody v rodině	13
Neshody s druhým rodičem	6
Zdravotní problémy	4
Problémy v zaměstnání	4
Problémy ve vztazích	5
Psychické problémy	10
Úleva	20
Jiné	3

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 13: Graf popisující důsledky rozvodu

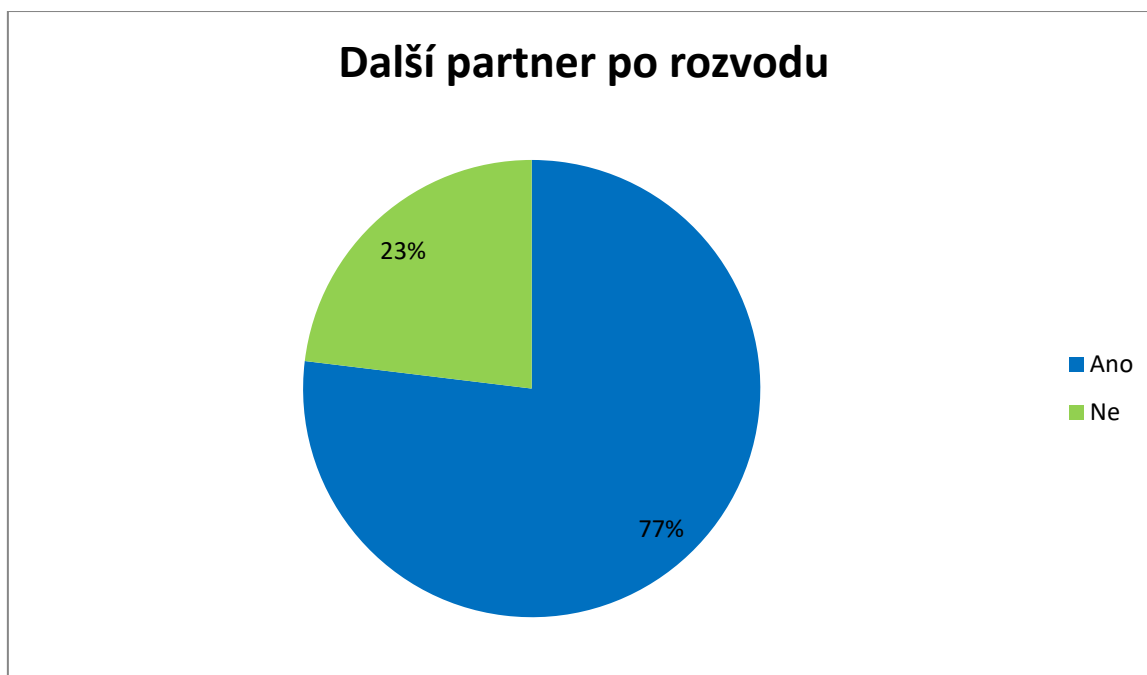

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 11) Našli jste si po rozvodu dalšího partnera?

V této otázce byla zjišťována porozvodová situace v nových vztazích rozvedených mužů a žen. Z celkového počtu dotazovaných si 40 respondentů po rozvodu našlo dalšího partnera, zatímco pouhých 12 ne.

Obrázek 14: Graf popisující nalezení dalších partnerů po rozvodu

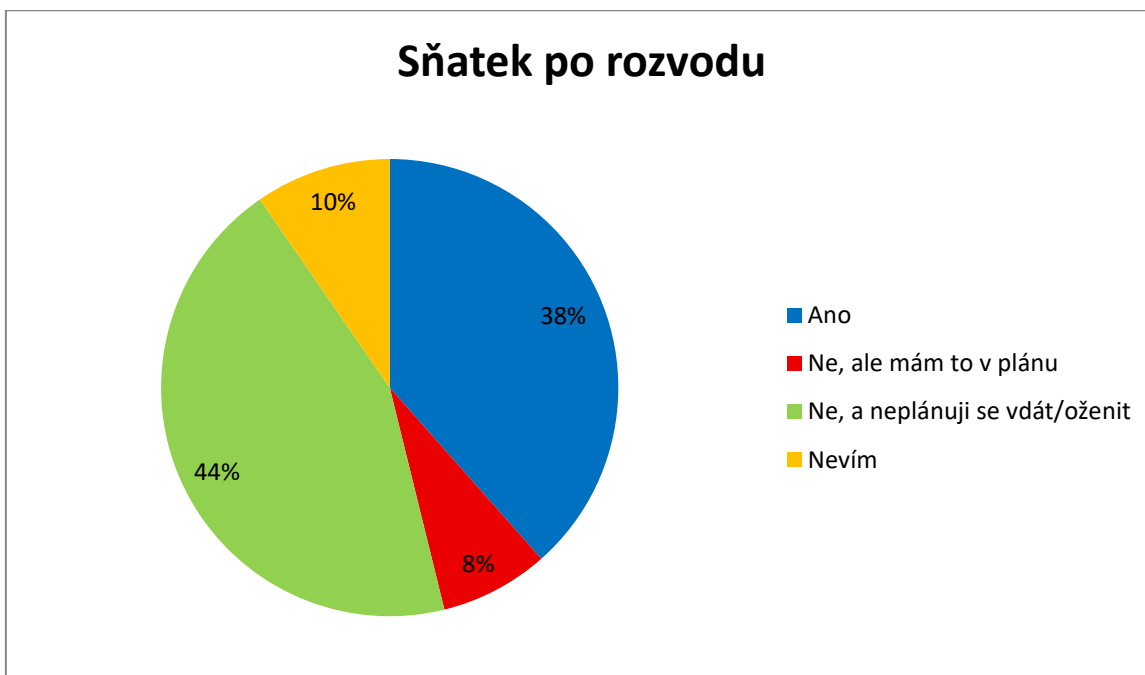

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 12) Vdala/oženil jste se znovu?

Po rozvodu manželství znovu uzavřelo sňatek 20 respondentů a další 4 manželství plánují uzavřít. Z celkového počtu se 23 respondentů, již neplánuje znovu vdát či oženit. O tom, zda by chtěli uzavřít nové manželství, zatím nepřemýšlelo 5 dotazovaných, uvedli proto odpověď „nevím“.

Obrázek 15: Graf popisující sňatky po rozvodu

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 13) Prošel si rozvodem někdo ve vašem okolí?

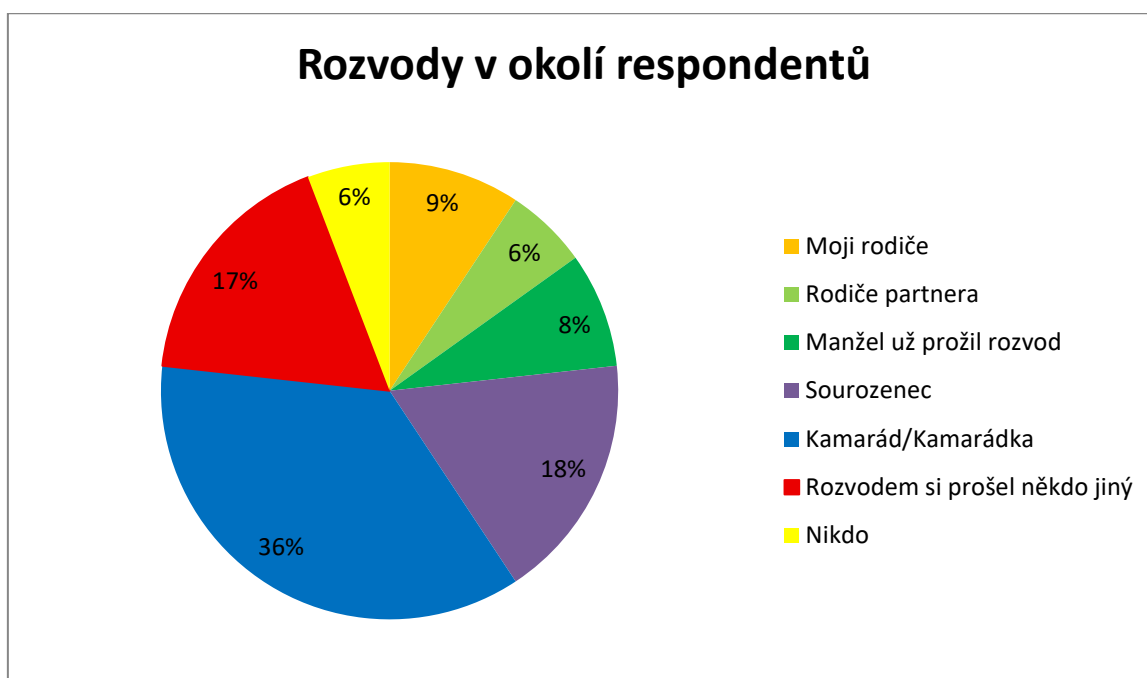
Otázka číslo třináct se dotazovala, zda v okolí respondentů také někdo procházel rozvodem a mohli tak získat informace či rady. Rozvodem mohlo procházet více lidí, proto zde byla možnost výběru více odpovědí. Pouze 5 respondentů odpovědělo, že se v jejich okolí nikdo nerozváděl. Což také poukazuje na vysokou úroveň rozvodovosti. Kdy statistky za celou ČR uvádějí, že se rozvádí každé druhé manželství. Ostatní uváděli rozvod rodičů, rodičů partnera nebo přímo partnera. Dále pak sourozenců, kamarádů či kamarádek nebo jiných lidí v jejich okolí. Četnosti odpovědí jsou uvedeny v následující tabulce a grafu.

Tabulka 6: Rozvody v okolí respondentů

Prošel si rozvodem někdo ve vašem okolí?	Četnost
Moji rodiče	8
Rodiče partnera	5
Manžel už prožil rozvod	7
Sourozenec	15
Kamarád/Kamarádka	31
Rozvodem si prošel někdo jiný	15
Nikdo	5

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 16: Graf popisující rozvody v okolí respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

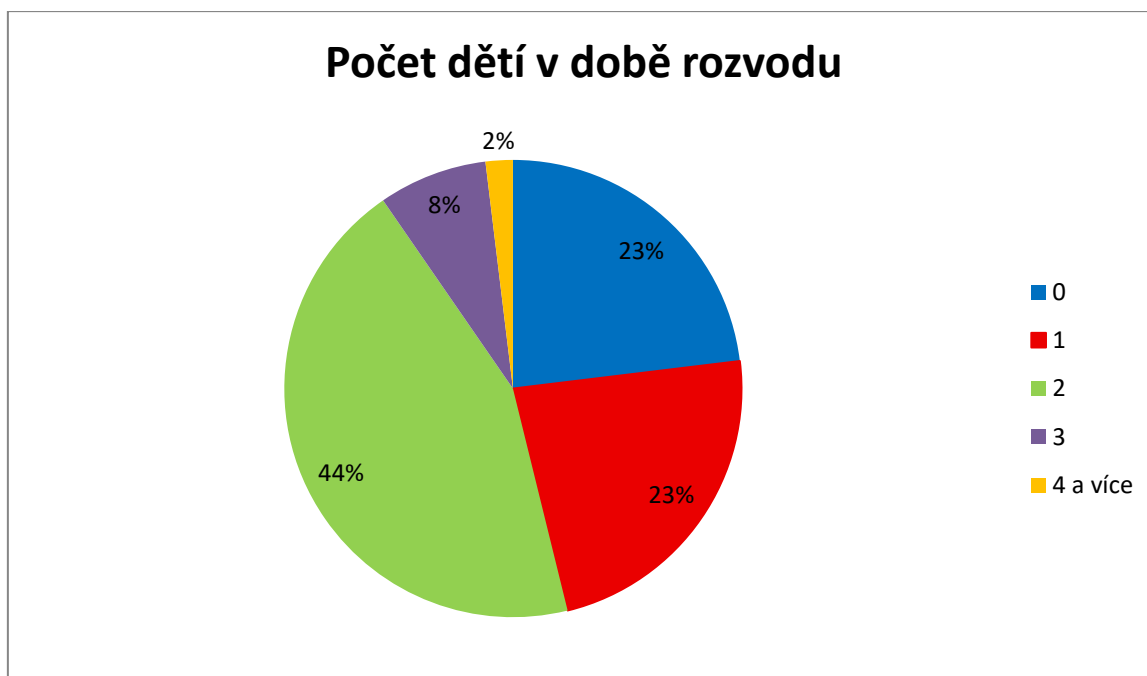
Otázka č. 14) Kolik dětí jste měli v době rozvodu?

U této otázky se dotazník dále větvil. Pokud byla zaznamenána odpověď, že manželé v době rozvodu neměli žádné dítě, následovala otázka o vypořádání společného jmění manželů.

Jestliže manželé měli v době rozvodu nějaké děti, následovala série otázek týkajících se jak porozvodové péče, tak důsledků, které rozvod manželství na dětech ponechal.

V době rozvodu manželství nemělo děti 12 respondentů. Nejčastější počet dětí při rozvodu činil počet 2 dětí (23 odpovědí) nebo 1 dítě (12 odpovědí). A dále pak v menším zastoupení 3 děti či dokonce 4 a více.

Obrázek 17: Graf popisující počet dětí v době rozvodu

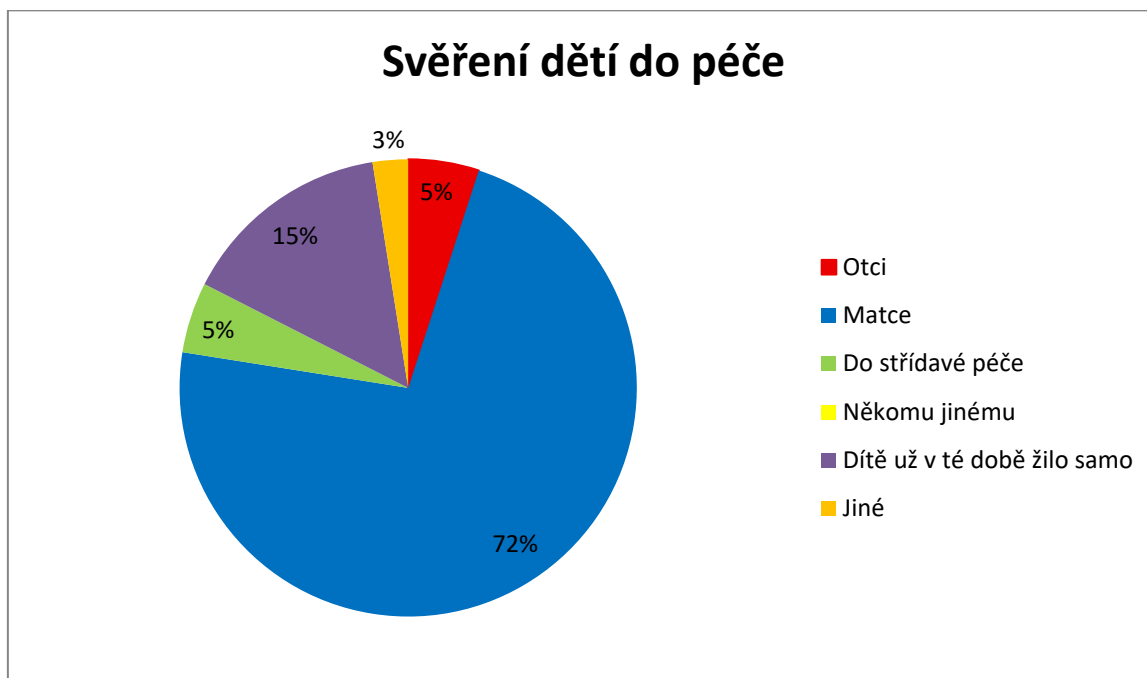
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 15) Komu byly svěřeny děti do péče?

Z celkového počtu dotazovaných, 29 respondentů odpovědělo, že děti byly svěřeny do péče matce a pouze 2 otcí. Střídavá péče obou manželů se zdá být velmi ojedinělou. I přesto, že zajišťuje kontakt s oběma rodiči a stejný podíl na výchově. Za nevýhodu této péče je považován častý přechod dětí z jedné domácnosti do druhé a požadavek na dobrou komunikaci mezi rozvedenými partnery.

Dále 6 respondentů uvedlo, že jejich dítě v době rozvodu již žilo samo, nemuselo se tedy rozhodovat, komu mají být do péče svěřeny. Pouze jeden člověk odpověděl, že dítě bylo svěřeno do péče jiné osoby než matce či otcí. Může se jednat například o prarodiče partnerů či do péče jiných osvojitelů.

Obrázek 18: Graf popisující svěření dětí do péče

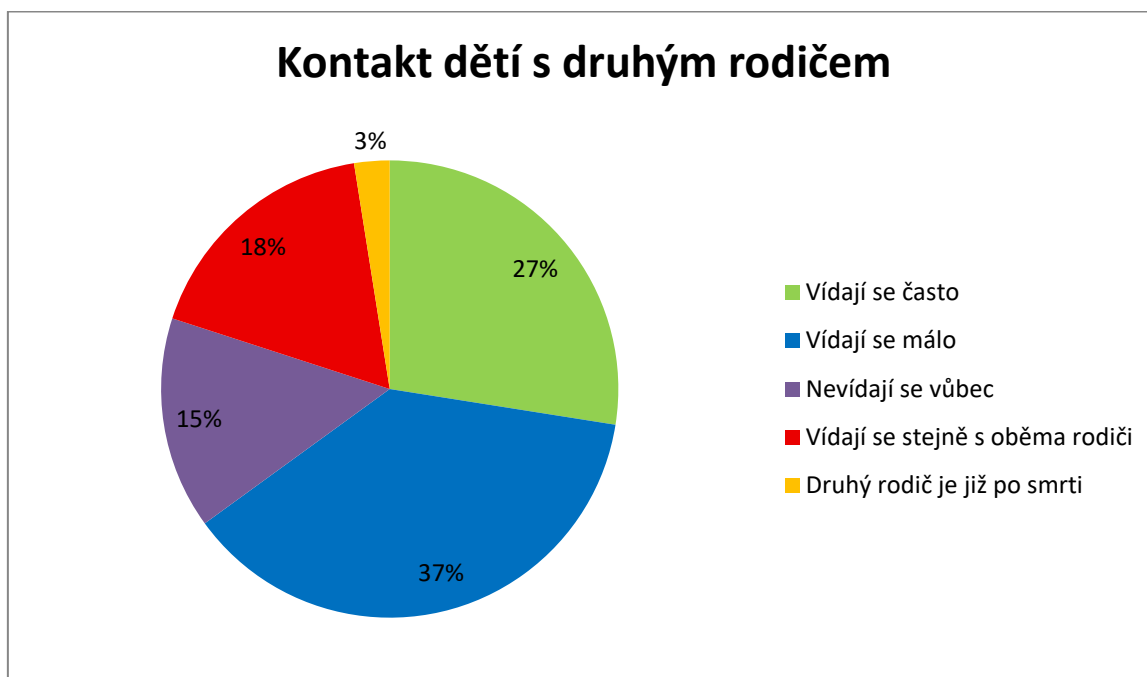
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 16) Jak často jsou děti v kontaktu s rodičem, který nedostal děti do péče?

V této otázce je zjišťována komunikace s rodičem, se kterým respondent po rozvodu nezůstal v jedné domácnosti, nebo který ho nemá ve své péči.

Z následujícího grafu je lze vidět, že jsou děti v kontaktu s druhým rodičem málo, tak uvedlo 37 % respondentů, často 27 % respondentů. S oběma rodiči stejně, se vídá 18 %. Pouze v 15 % se děti s druhým rodičem vůbec nevidají, nebo je rodič již po smrti.

Obrázek 19: Graf popisující kontakt dětí s druhým rodičem

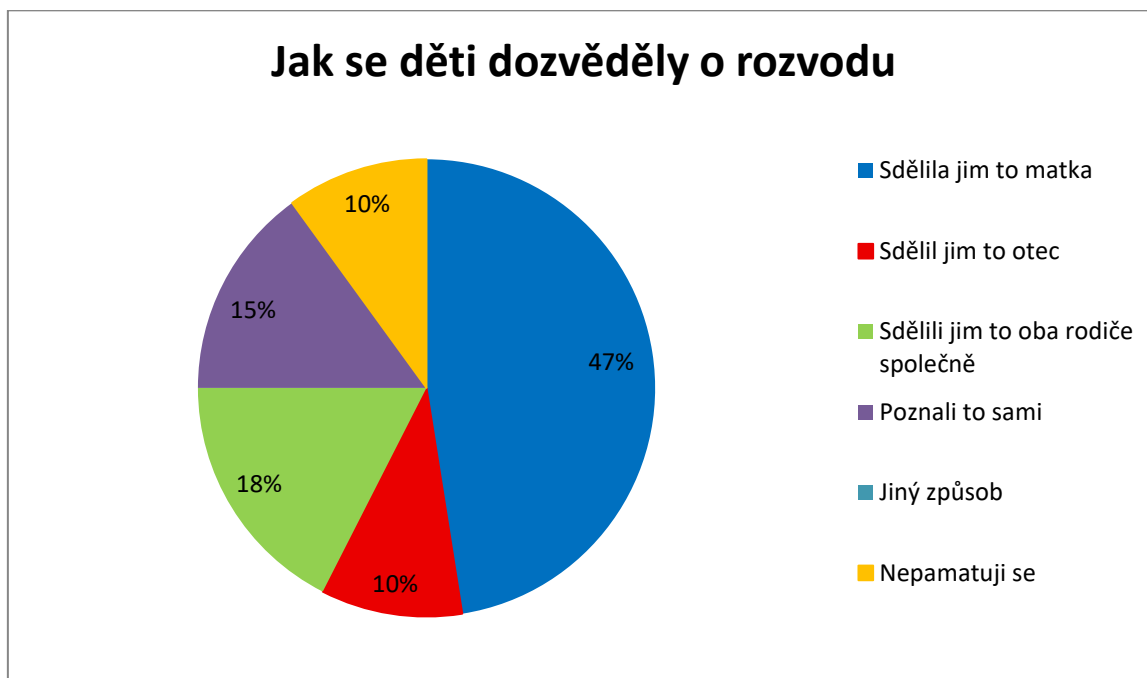
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 17) Jak se děti dozvěděly o rozvodu?

Tato otázka byla zaměřena na vzájemnou komunikaci mezi rodiči a dětmi. Rozhovor s dětmi o rozvodu je pro děti důležitý z důvodu, že se na tuto situaci mohou připravit. Pokud rodiče o tomto problému s dětmi nemluví, dítě je tím poté překvapené a mohou se objevit mnohem horší důsledky.

U této otázky odpovědělo 19 respondentů tj. 47 % dotazovaných, že o rozvodu děti informovala matka a 4 respondenti tj. 10 %, že jim to sdělil otec. V 18 % se děti o rozvodu dozvěděly od obou rodičů společně, což považují za nejvhodnější způsob. V 15 % se děti o rozvodu dozvěděly z okolností, například z hádek a neshod mezi rodiči. Z dotazovaných respondentů si 10 % již nepamatuje, kdo děti o rozvodu informoval.

Obrázek 20: Graf popisující jak se děti dozvěděly o rozvodu

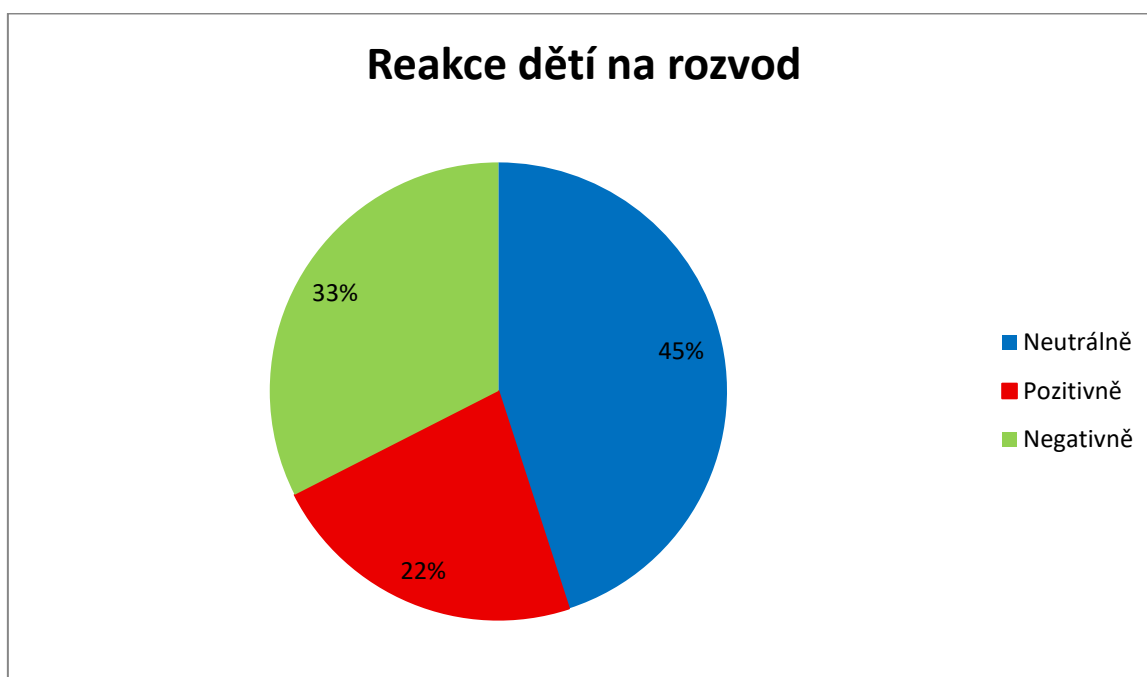

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 18) Jak děti reagovaly na rozvod?

Podle rodičů, děti na rozvod nejčastěji zareagovaly neutrálně (18) či pozitivně v 9 případech. Mezi respondenty se našlo 13 odpovědí, že děti na rozvod reagovaly negativně. Tyto odpovědi se nemohou brát jako reprezentativní, neboť odpovědi rodičů se mohou lišit od odpovědí dětí. Rodičům může na pohled připadat, že děti rozvod snášejí pozitivně, ale vnitřní pocity dítěte mohou být odlišné. Obdobně tak u negativních či neutrálních reakcí.

Obrázek 21: Graf popisující reakce dětí na rozvod

Zdroj: Vlastní výzkum

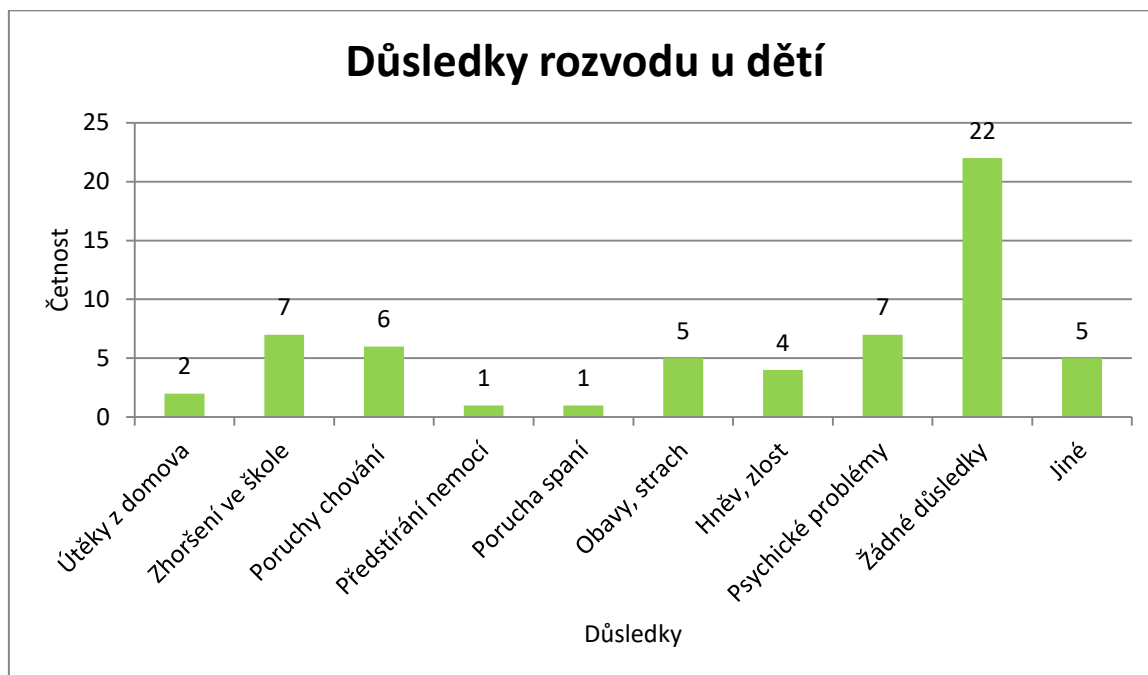
Otázka č. 19) Objevily se u dětí nějaké důsledky rozvodu?

U této otázky byla možnost vybrat více odpovědí, jaké zanechal rozvod důsledky na dětech. Z dotazovaných uvedlo 55 % respondentů, že rozvod manželství neměl na děti žádné důsledky.

Poté ve stejném zastoupení 17,5 % bylo uvedeno, že se u dětí vyskytly psychické problémy a zhoršil se jejich prospěch ve škole. V dalších případech 15 % rodičů uvedlo poruchy chování u dětí, jako například lhaní, drobné krádeže či šikana a agrese.

Obavy a strach dětí co se bude po rozvodu nadále dít, uvedlo 12,5 %. Dále pak v menším zastoupení byly uvedeny jako důsledky útěky z domova, porucha spaní a předstírání nemocí. Četnosti odpovědí zobrazuje následující graf.

Obrázek 22: Graf popisující důsledky rozvodu u dětí

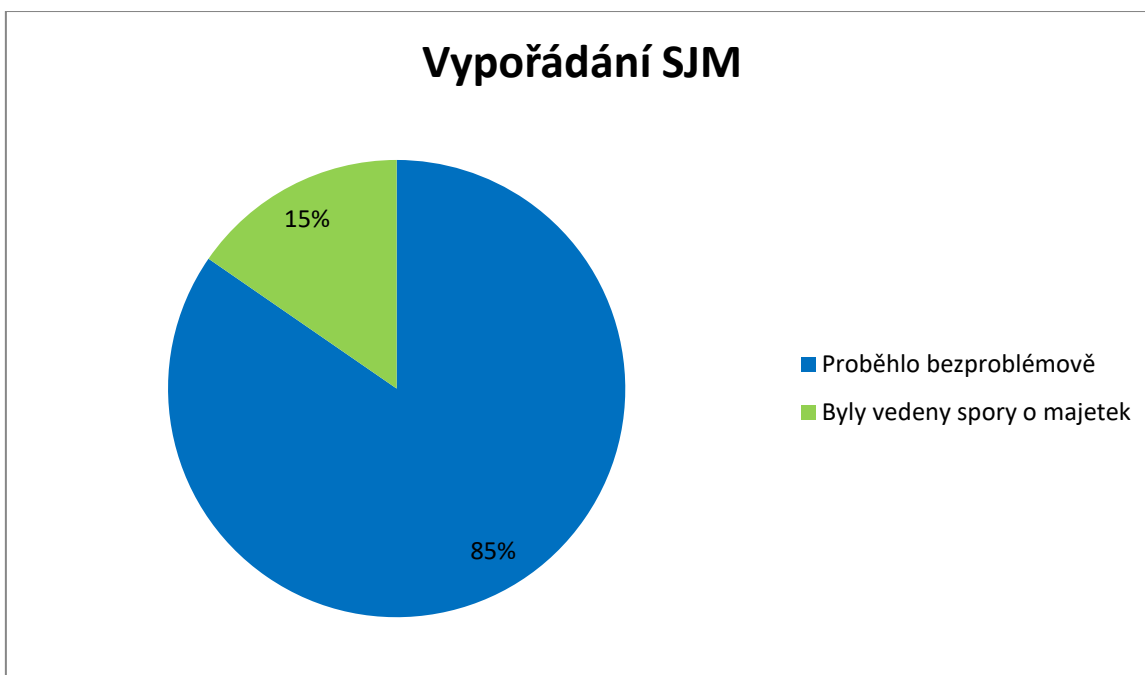

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 20) Vypořádání společného jmění manželů:

Ačkoliv se vypořádání společného jmění může zdát jako problémové, 85 % (44) respondentů uvedlo, že nebyly žádné spory o majetek vedeny. Spory o majetek vedlo pouhých 15 %, což činí 8 dotazovaných.

Obrázek 23: Graf popisující vypořádání společného jmění manželů

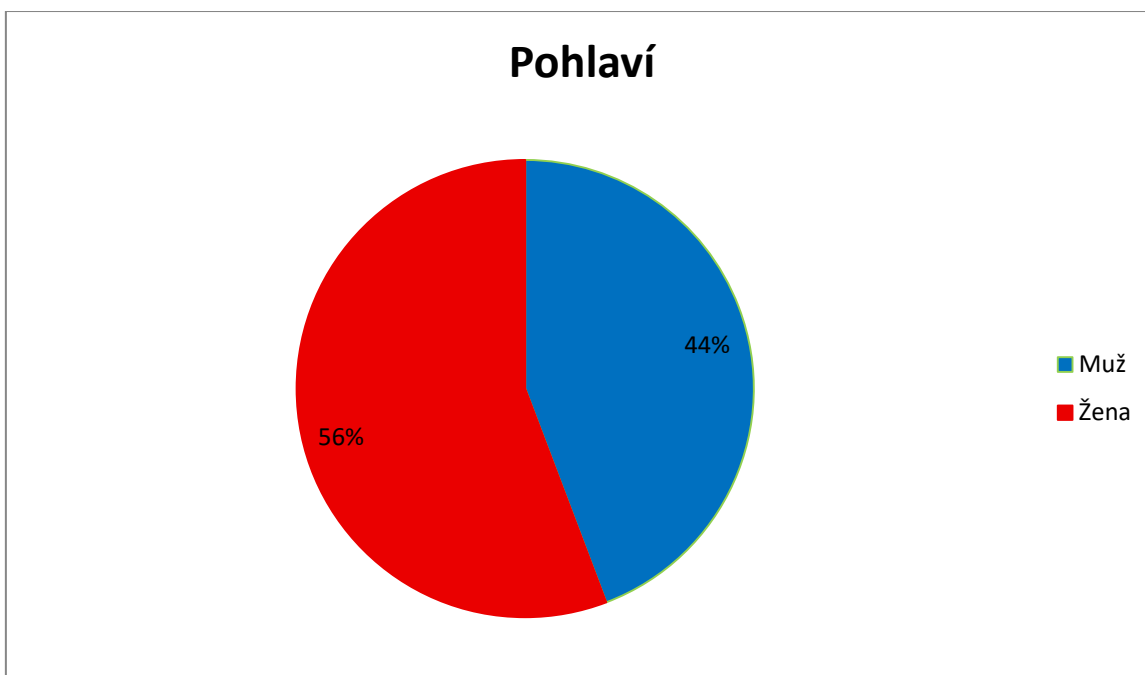

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 21) Jste:

Níže uvedený graf zobrazuje zástupce mužské a ženské části respondentů. Dotazník vyplnilo 52 respondentů, kde zastoupení žen a mužů, bylo téměř vyrovnané. Na vyplňování dotazníku se podílelo 29 žen a 23 mužů.

Obrázek 24: Graf popisující pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 22) Věk:

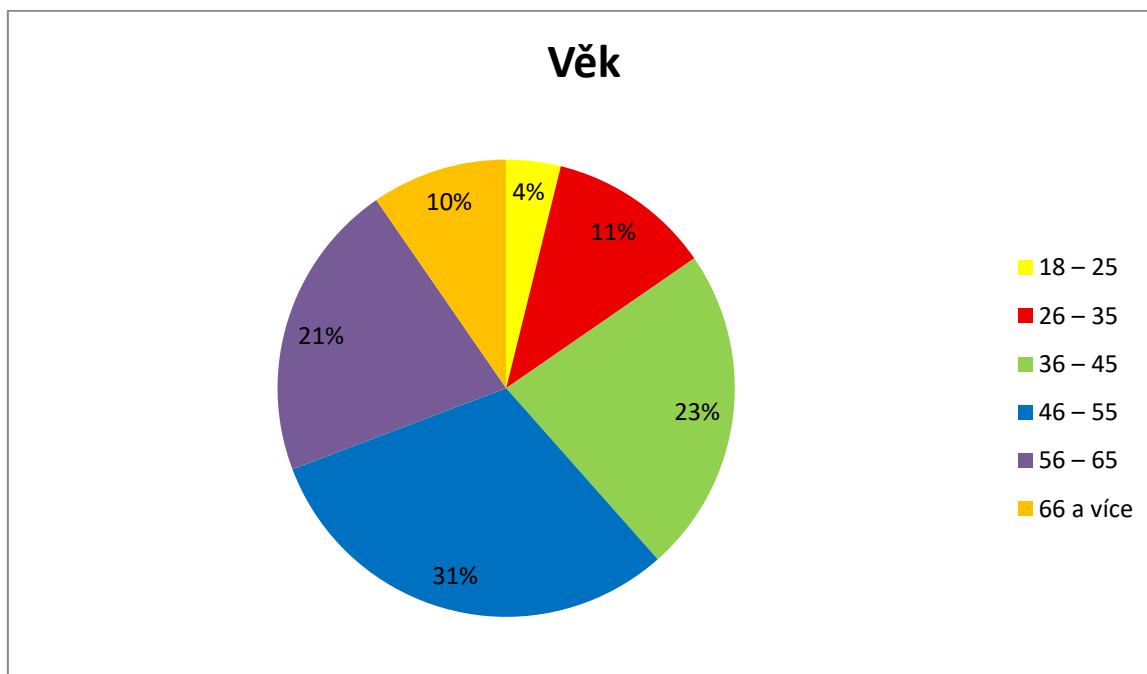
Dotazník nebyl zaměřený na žádnou konkrétní věkovou kategorii, odpovědi se proto nacházely v celé věkové škále od 18 do 66 a více let. Nejpočetnější skupinou bylo věkové rozmezí 46 – 55 let, následně 36 – 45 let a 56 – 65 let. Zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích zobrazuje následující tabulka a graf.

Tabulka 7: Věk respondentů

Věk	Počet respondentů
18 – 25	2
26 – 35	6
36 – 45	12
46 – 55	16
56 - 65	11
66 a více	5

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 25: Graf popisující věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

2.4 Vyhodnocení praktické části

Praktická část byla zaměřena na vyhotovení a vyhodnocení dotazníků, které byly zveřejněny v elektronické podobě na stránkách určených pro dotazníkové šetření, a následně rozeslány.

Na základě takto zjištěných výsledků byly vyvráceny či potvrzeny předem stanovené hypotézy.

Hypotéza 1 – *Žádost o rozvod podávají častěji ženy než muži.* Má první hypotéza se potvrdila. Z vybraného vzorku lidí žádost o rozvod podalo 69,2 % žen, zatímco mužů pouze 23 %. To ale vůbec neznamená, že by ženy rozvrat manželství způsobily, ve většině případů jen už nejsou schopné tíživou situaci snášet a rozhodnou se pro rozvod. V tom, že ženy neváhají podávat žádost o rozvod, se projevuje i jejich rostoucí ekonomická síla a schopnost postarat se o sebe. A také právě ženám jsou častěji svěřovány do péče než mužům.

Hypotéza 2 - *Častější právní průběh rozvodu je nesporný rozvod, zatímco sociální bývá spíše pociťován jako neklidný.* První část hypotézy, že je častější právní průběh rozvod nesporný, se potvrdila. Pokud jeden z páru jako důvod uvede například nevěru a druhý to popírá, soud musí zjistit příčinu rozvodu, vyslechnout svědky, prokazovat. Toto řešení je zdlouhavé a finančně velmi nákladné. Takže nakonec se partneři shodnou na společné formulaci vzájemné odcizení či rozdílnost povah. Poté už se manželé většinou dokáží dohodnout na potřebných věcech (komu budou svěřeny děti do péče, vypořádání společného jmění manželů).

Druhá část hypotézy, že sociální rozvod bývá pociťován spíše jako neklidný, byla vyvrácena. Ačkoliv se o rozvodu hovoří jako o selhání a o nejsvízelnějším období života pro oba manžele, většina respondentů rozvod vnímala jako klidnou či velmi klidnou záležitost, a po něm nejčastěji pociťovala úlevu.

Hypotéza 3 – *Většina rozvedených lidí již neuzavírá s novými partnery manželství.* Má druhá hypotéza se nepotvrdila, ale myslím si, že jen částečně. Sice si 76,9 % lidí po rozvodu najde nového partnera, ale nové manželství uzavřelo pouze 38,4 % a dalších necelých 8 % uzavření manželství má v plánu. Kdežto manželství neuzavřelo 44 %, necelých 10 % neví, zda by do dalšího manželství vstoupili, protože mají strach, aby další manželství znovu neselhalo.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo vymezení základních pojmů manželství, rodiny, společného jmění manželů, zániku manželství, rozvodu manželství jakožto jednoho ze způsobů zániku manželství. Dále pak analýza právní úpravy rozvodu manželství a porozvodová péče včetně vyživovací povinnosti, jež jsem učinila pomocí historických pramenů a české úpravy. Teoretická část byla podkladem pro část praktickou, kde se uvádí výsledky mého výzkumu.

Studie potvrzuje, jak se v průběhu let mění instituce manželství. Dříve bylo časté uzavírání manželství v brzkém věku a to v rozmezí 18 – 25 let či dokonce dříve, kdežto současná manželství se uzavírají déle a to po 25 roku života. Podle délky manželství se zatím v Česku v posledních létech projevuje trend rozvodů po déletrvajícím manželství než manželství trávající méně než tři roky.

Příčiny rozvodů ukazují, že oba partneři hledají v manželství nikoli jako v minulosti ekonomickou instituci, ale spíše emocionální záležitost, a proto se rozvádějí, když ji v manželství nenaleznou.

Po rozvodu manželství také dochází k řadě změn, kdy se rodiny proměňují v ohledech jak ekonomických tak v sociálně-etických. Jde o celkovou proměnu společnosti a jejich mravů, tyto změny lze přičíst technickému pokroku, medicíně, sociálnímu vývoji, ale také otevřenosti společnosti.

Pro mě osobně byla problematika rozvodu manželství a porozvodové péče zajímavým tématem, protože část mého okolí včetně rodičů, se již s rozvodem setkala. Díky tomu, jsem také měla možnost do problematiky nahlédnout s osobními zkušenostmi.

Domnívám se, že by pro toto téma byl zajímavý též výzkum pomocí rozhovorů s konkrétními rozvedenými páry, neboť každý rozvod je sám o sobě jedinečný a od ostatních odlišný a přinesl by nově zajímavé poznatky, prožitky a osobní názory, které se z dotazníku zjistit nedají. Dále z vlastní zkušenosti rozvod manželství jinak popisují a prožívají muži a jinak ženy, bylo by tedy zajímavé výpovědi muže a ženy, ze stejného manželství porovnat.

Po zpracování bakalářské práce na toto téma se domnívám, že úprava rozvodů v České republice je srozumitelná i laické veřejnosti. Veškerá zákonná ustanovení jsou obecně známá, proto rozvod manželství nemusí být složitým procesem, pokud jsou manžele schopni se domluvit na podstatných záležitostech. V opačném případě si postup komplikují především sami.

Závěrem si myslím, že by bylo zajímavé problematiku sledovat i do budoucnosti. A to vzhledem na změnu přístupu společnosti k nahlížení na rozvod manželství. V případě, že by aktuální trend rozvodů nadále pokračoval, je možné, že dosáhne naprosté tolerance, jakožto respektovaný způsob zániku manželství a nebude spojován s pocity selhání či neúspěchu při udržení manželství. Je nutné konstatovat, že se nedomnívám, že tento posun společnosti pomůže, ba spíše naopak. Manželství by mělo být trvalý svazek, s tím by také muž a žena měli do manželství vstupovat.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] ČERNÁ, M. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 114 s. ISBN 80-86432-10-6.
- [2] DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2007. Sociologické studie/Sociological studies, 07:7. ISBN 978-80-7330-124-8.
- [3] ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. *Dítě v nesnázích: Prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0182-0.
- [4] Gregorová Z., Králíčková Z., Nesezdané soužití v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 212
- [5] HARTL, P. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Budka, 1993. 297 s. ISBN 80-9015-0-5.
- [6] HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 9978-80-247-3134-6
- [7] HOLUB, M., NOVÁ, J. SLADKÁ-HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině - Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2007. HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zákon o rodině. Komentář*, Praha, 2005.
- [8] KOVÁŘOVÁ, D.: *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*, 1. vydání, Praha: Leges, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7502-023-9
- [9] KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Computer Press, 2000. 112 s. (Právní rady). ISBN 80-7226-365-X.
- [10] NOVÁK, T. *Dítě během rozvodu*. Praha: Grada Publishing, 2000. 90 s. ISBN 80-247-000-2-6.
- [11] PÁVEK, F. *Manželství*. 1. vydání. Praha: Práce, 1969. 125 s. ISBN 24-063-69.
- [12] POLIŠENSKÁ, P. *Přehled judikatury ve věcech manželství: (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. *Judikatura (Wolters Kluwer ČR)*. ISBN 978-80-7478-334-0.
- [13] SMITH, J. *Děti a rozvod*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-906-2.
- [14] ŠÍNOVÁ R., ŠMÍD O. a kol.: *Manželství*, Praha: Leges, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7502-046-8

- [15] ŠMÍD O., ŠÍNOVÁ R., a kol.: Rozvod manželství, Praha: Leges, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87576-66-3
- [16] TRÁVNÍČEK M. Střídavá péče, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-596-1
- [17] Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- [18] WARSHAK, R. A. Revoluce v porozvodové péči o děti. Praha: Portál, 1996. 240 s. ISBN 80-7178-089-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [19] Církevní sňatek - Svět svateb.cz. Plánování svatby pro začátečníky i pokročilé | Svět svateb.cz [online]. Dostupné z: <https://www.svetsvateb.cz/svatebni-pripravy/svatebni-formality/cirkevni-snatek/>
- [20] Demografická příručka - 2015 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>
- [21] Iustin [online]. Dostupné z: <http://www.iustin.cz/default.asp>
- [22] Jak rozvod probíhá: Rozvod on-line - právní poradna [online]. Dostupné z: <http://rozvodonline.webnode.cz/jak-na-rozvod-/jak-rozvod-probiha/>
- [23] Jeden domov [online]. Dostupné z: <http://www.jedendomov.cz>.
- [24] Kvantitativní výzkum – Wikisofia. [online]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Kvantitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum
- [25] Nový občanský zákoník 2014 | Peníze.cz. Zákony, vyhlášky | Peníze.cz [online]. Dostupné z: <https://zakony.penize.cz/novy-obcansky-zakonik-2014>
- [26] Rozvod manželství v novém občanském zákoníku - Online právník - právní poradna - zdarma právní informace a poradenství [online]. Dostupné z: <http://muj-pravnik.cz/rozvod-v-novem-obcanskem-zakoniku/>
- [27] Společná péče o nezletilé dítě | Právní prostor. Právní prostor [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-peco-nezletile-dite>
- [28] Survio [online]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/serialy/kvantitativni-vyzkum-1-uvod>
- [29] Zákon o zvláštních řízeních soudních - Část II. - Hlava 5 - Řízení ve věcech rodinně právních. business.center.cz [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/zvlastni-rizeni-soudni/cast2h5.aspx>
- [30] Zákony.centrum.cz [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Dotazník

Příloha A

Dotazník

Vážená respondentko, vážený respondente,

jsem studentka 3. ročníku Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice. Dovoluji si Vás oslovit s prosbou o vyplnění dotazníku. Získané údaje budou použity ke zpracování mé bakalářské práce na téma: Právní úprava rozvodu manželství a její správní, ekonomické a společenské aspekty. Vaše odpovědi budou zpracovány anonymně a budou použity pouze pro účely mé práce.

Tento dotazník je určený pouze těm, kteří si někdy v minulosti prošli rozvodem manželství.

1. Kolik jste absolvoval rozvodů? (Pozn. Pokud jste rozvod absolvovali více než 1x, odpovídejte na následující otázky vycházející z průběhu při prvním rozvodu.)
 - a. 1x
 - b. 2x
 - c. Více krát

2. V kolika letech jste uzavřeli manželství?
 - a. 18 – 25
 - b. 26 – 35
 - c. 36 – 45
 - d. 46 – 55
 - e. 56 – 65
 - f. 66 a více

3. Jak dlouho manželství trvalo?
 - a. Méně než 3 roky
 - b. 4 – 10
 - c. 11 – 20
 - d. 21 – 30
 - e. 31 - 40
 - f. 41 - 50
 - g. Více

4. Kdo podal žádost o rozvod?
 - a. Muž
 - b. Žena
 - c. Už si nepamatuji

5. Jaká byla příčina rozvodu? (Možnost vybrat více odpovědí.)
 - a. Finanční problémy
 - b. Nevěra
 - c. Hádky
 - d. Nerozuměli jsme si
 - e. Odlišný způsob života
 - f. Vliv příbuzných
 - g. Žárlivost
 - h. Domácí násilí
 - i. Alkoholismus
 - j. Nezáměr o rodinu
 - k. Jiný důvod
 - l. Nevím

6. Jaký byl právní průběh rozvodu?
 - a. Sporný (Jeden z manželů s rozvodem nesouhlasil, nedohodli se na podstatných věcech, manželství trvalo méně než 1 rok)
 - b. Nesporný (Oba dva manželé s rozvodem souhlasili a domluvili se na všem podstatném)
 - c. Rychlostní řízení

7. Jaký byl sociální průběh rozvodu?
 - a. Nepamatuji si
 - b. Velmi klidný
 - c. Klidný
 - d. Neklidný
 - e. Bouřlivý

8. Podstoupil/a jste nějaké změny po rozvodu? (Možnost vybrat více odpovědí.)
 - a. Žádné
 - b. Stěhování
 - c. Změna zaměstnání
 - d. Změnu příjmení

e. Jiné

9. Jste po rozvodu kontaktu s manželem?

- a. Ano, máme dobrý vztah
- b. Ano, ale nemáme dobrý vztah (Např. Vídáme se pouze, je-li to nutné - předávání dětí, apod.)
- c. Ne, nemáme dobrý vztah
- d. Ne, ale máme dobrý vztah
- e. Manžel již zemřel, ale měli jsme dobrá vztah
- f. Manžel již zemřel, ale měli jsme špatný vztah

10. Jaké byly důsledky rozvodu? (Možnost vybrat více odpovědí.)

- a. Žádné
- b. Finanční problémy
- c. Neshody v rodině (např. s příbuznými, s dětmi)
- d. Neshody s druhým rodičem
- e. Zdravotní problémy
- f. Problémy v zaměstnání
- g. Problémy ve vztazích
- h. Psychické problémy
- i. Úleva
- j. Jiné

11. Našli jste si po rozvodu dalšího partnera?

- a. Ano
- b. Ne

12. Vdala/oženil jste se znova?

- a. Ano
- b. Ne, ale mám to v plánu
- c. Ne, a neplánuji se vdát/oženit
- d. Nevím

13. Prošel si rozvodem někdo ve vašem okolí?

- a. Moji rodiče
- b. Rodiče partnera
- c. Manžel už prožil rozvod

- d. Sourozenec
- e. Kamarád/kamarádka
- f. Rozvodem si prošel někdo jiný
- g. Nikdo

14. Kolik dětí jste měli v době rozvodu? (Pokud u 14té otázky odpoví b. – e. následují otázky 15 - 19, pokud odpoví a. následuje otázka 20)

- a. 0
- b. 1
- c. 2
- d. 3
- e. 4 a více

15. Komu byly svěřeny děti do péče?

- a. Otcí
- b. Matce
- c. Do střídavé péče
- d. Někomu jinému
- e. Dítě už v té době žilo samo
- f. Jiné

16. Jak často jsou děti v kontaktu s rodičem, který nedostal děti do péče?

- a. Vídají se často
- b. Vídají se málo
- c. Nevídají se vůbec
- d. Vídají se stejně s oběma rodiči
- e. Druhý rodič je již po smrti

17. Jak se děti dozvěděly o rozvodu?

- a. Sdělila jim to matka
- b. Sdělil jim to otec
- c. Sdělili jim to oba rodiče společně
- d. Poznaly to sami (hádky, neshody)
- e. Jiný způsob
- f. Nepamatují se

18. Jak děti reagovaly na rozvod?

- a. Neutrálně
- b. Pozitivně
- c. Negativně

19. Objevily se u dětí nějaké důsledky rozvodu?

- a. Útěky z domova
- b. Zhoršení ve škole
- c. Poruchy chování (Lhaní, drobné krádeže, šikana, apod.)
- d. Předstírání nemoci
- e. Porucha spaní
- f. Obavy, strach
- g. Hněv, zlost
- h. Psychické problémy
- i. Žádné důsledky
- j. Jiné

20. Vypořádání společného jmění manželů:

- a. Proběhlo bezproblémově
- b. Byly vedeny spory o majetek

21. Jste:

- a. Muž
- b. Žena

22. Věk:

- a. 18 – 25
- b. 26 – 35
- c. 36 – 45
- d. 46 – 55
- e. 56 – 65
- f. 66 a více

Děkuji za Váš čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku.